

Työväen Sivistysliitto TSL 1973

Kertomus
Työväen Sivistysliitto TSL:n
toiminnasta
vuonna
1973

I Yleistä

Kertomusvuoden aikana on valtion aikuiskoulutuskomitea jatkanut työtään. Opetusministeriön asettama työryhmä on valmistellut esitystä laiksi ja asetukseksi opintokeskusten valtionavusta. Hallitus on ohjelmassaan luvannut antaa lakiesityksen eduskunnalle. Opetusministeriö on myös asettanut työryhmän selvittämään kirjeopistojen valtionavun järjestämistä aikaisemman komiteamietinnön pohjalta. Myös kirjeopiskelun mahdollisuuksia on hallitus luvannut ohjelmassaan parantaa.

Liiton järjestölliset toimintaedellytykset kehittyivät vuoden aikana suotuisasti. Jäsenjärjestöt osoittivat lisääntyvää kiinnostusta liittoa kohtaan. Niiden edustajien päätöksellä nostettiin edustajakokouksessa liiton jäsenmaksu 13 pennistä 20 penniin henkilöjäseneltä vuodessa.

Liiton taloudellisissa toimintaedellytyksissä tapahtui paranemista sekä valtionapu-, jäsenmaksu- että omien tulojen kohdalla. Merkittävää on valtionavun osuuden pienuus liiton tuloissa. Tämä osuus on nyt alle 40 prosentin. Maamme kansansivistysjärjestöjen joukossa tämä lienee kaikessa kielteisyydessään ennätys.

Liiton organisatoriset toimintaedellytykset kehittyivät niinikään suotuisasti. Valtaosa liiton toiminnasta tapahtuu sen jäsenjärjestöjen itsensä toimesta eri tasoilla. Jäsenjärjestöjen toimistojen ja palkattujen toimihenkilöiden toimesta suoritettiin entistä enemmän TSL:läläisen työväen omaehtoisen opinto- ja kulttuuritoiminnan organisointia. Merkittävää on myös jäsenjärjestöjen lehdistön voimistunut mukaantulo samalle asialle. Työväen paikallisten järjestöjen kohdalla rupeaa opintosihteerikysymys olemaan voiton puolella. Liiton omien opintojärjestöjen lukumäärä kasvoi kahdeksalla ollen vuoden lopussa 70 ja piirijärjestöjen kuudella ollen vuoden lopussa 10. Opintojärjestöjen kunnallisissa avustuksissa tapahtui kasvua.

Toimintaedellytysten paranemisen myötä tapahtui itse toiminnassa ainakin määrällistä kehitystä. Myös toiminnan laadulliseen kehittämiseen alettiin kiinnittää lisääntyvää huomiota, mutta sen kohdalla ei ole helppoa arvioida suoraviivaisesti tuloksia. Sekä ilmoittautuneiden että valtionapua saaneiden opintokerhojen lukumäärä kasvoi, edellinen 19.6 prosenttia ja jälkimmäinen 22 prosenttia. Opintokerhojen opinnollisuuden suhteen on noudatettu tiukkaa linjaa. Kirjeopistosta ostettiin eri kirje- ja kerhokursseja yli 26 000 kappaletta. Eri-laisen kulttuuritoiminnan kohdalla oli merkillepantavaa liiton opintojärjestöjen lisääntynyt mielenkiinto sitä kohtaan. Viime vuosina havaittavissa ollut kehityskulku kulttuuritoiminnan tulemisesta yhä enemmän opintotoiminnan rinnalle liiton toiminnassa jatkui kertomusvuotena.

Vahdinvaihto 31.10. — Olavi Hurri jättää kymmenen vuoden pääsihteeriyyden jälkeen paikkansa Jussi Pikkusaarelle.

II Jäsenjärjestöt ja edustajisto

1. Jäsenjärjestöt ja edustajiston jäsenet

Kertomusvuoden aikana kuuluivat liittoon seuraavat jäsenjärjestöt ja niiden edustajina (suluissa varaedustajina) liiton edustajistoon seuraavat henkilöt:

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue: Jaakko Hyvönen, Risto Talonen ja Lauri Sivonen;

Kulutusosuuskuntien Keskusliitto: Aimo Hautaniemi, Raija Itkonen, Pekka Kuoppala, Aune Lundqvist, Viljo Ripatti, Kyösti Suonoja, Pauli Myllymäki ja Veli Lehtinen (Seppo Haapanen, Reima Heikkinen, Erkki Kettunen, Teppo Meriluoto, Pentti Nieminen, Sinikka Salonen-Saxén, Pentti Tuominen ja Erkki Tapola);

Finlands Svenska Arbetarförbund: Alf-Erik Helsing (Kaj Laxén);

Työväen Urheiluliitto: Outi Nurmi ja Arvo Roiha (Mikko Laine ja Oiva Hurme);

Suomen Työväen Musiikkiliitto: Oiva Hildén (Veikko Viitanen);
Sosialidemokraattinen Naisliitto: Laila Lindbergh (Elina Augustin);
Suomen Sosialistinen Nuorisoliitto: Antti Henriksson (Kalevi Hontanen);

Työväen Näyttämöiden Liitto: Kaarina Lampinen (Leena Nuotio);
Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto: Pauli Nieminen (Veera Hokkanen);
Suomen Sosialidemokraattinen Raittiusliitto: Sylvia Honkavaara;
Työväen Akatemian Kannatusosakeyhtiö: Urpu Vihavainen (Ensio Kotiranta);

Liiketyöntekijäin Liitto: Ebba Keskinen, Kauko Suhonen ja Jan Furstenborg (Matti Puumalainen, Heikki Kettunen ja Kullervo Talvisilta);

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö: Vieno Hämäläinen, Kurt Gustafsson, Kerttu Vainio, Olli Paunu, Aimo Parrila, Helvi Raatikainen, Aarne Etelä, Jussi Pikkusaari, Lauri Ihalainen ja Ismo Luimula (Riitta Avola, Kirsti Kekkonen, Hilikka Jukarainen, Maija-Liisa Kekkonen, Kirsti Palanko, Irene Vähätalo, Elina Hytönen, Irma Hursti, Mikko Varis ja Aulikki Liukko);

Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto: Unto Luhtasaari ja Simo Raivio (Kaarina Kari ja Jouko Mäkelä);

Valtion Työntekijäin Liitto VaTy: Jukka Kannisto (Aimo Myllynen);

Metallityöväen Liitto: Tuulikki Kannisto, Timo Ronkainen, Aatos Sinivaara ja Maija-Liisa Halonen (Matti Kopperi, Lea Hietanen, Pekka Helminen ja Timo Sandberg);

Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto: Eugen Kaukolampi, Jarmo Lehtonen ja Anna-Liisa Harju (Reima Mänttari, Paavo Tyystjärvi ja Eila Järvi);

Suomen Puujalostusteollisuustyöntekijäin Liitto: Jaakko Käyhkö ja Pirkko Meriluoto (Martta Väyrynen ja Matti Tanskanen);

Rautatieläisten Liitto: Veikko Behm ja Matti Lahtinen;

Suomen Sosialidemokraattinen Sanomalehtimiesliitto: Lauri Kaarisalo (Annakati Hartikka);

Kumi- ja Nahtatyöväen Liitto: Viljo Järvinen ja Aimo Kurki (Laila Parkkinen ja Tapio Takala);

Työväen Akatemian Toveriliitto: Maija-Liisa Häyrynen (Helena Löyhkö);

Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto: Maila Äijänen ja Jorma Kallio (Eeva Vilonen ja Kari Korpela);

Suomen Veturimiesten Liitto: Raimo Pölönen (Esko Kangas);

Suomen Lasi- ja Posliinityöväen Liitto: Toivo Partanen (Erkki Rintama);

Väinö Voionmaan Säätiö: Pentti Ketola (Seppo Berg);

Suomen Maaseututyöväen Liitto: Pentti Erkkilä ja Raimo Lindlöf

(Raimo Paurila ja Kaarlo Tammela);

Suomen Merimies-Unioni: Reijo Anttila ja Pekka Kinnari (Robert Herdin ja Onni Jormalainen);

Valtion Viranhaltijain ja Työntekijäin Liitto: Sinikka Lepomäki (Unto Kivekäs);

Suomen Kiinteistötyöntekijäin Liitto: Risto Soininen (Arvo Kousa);

Kristillisten Sosialidemokraattien Liitto: Anna-Liisa Juntunen (Pekka Lampinen);

Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto: Pertti T. Hyvönen ja E. U. Rautiainen (Arvi Lähteenmäki ja Martti Salonen);

Finlands Svenska Socialdemokratiska Ungdomsklubbars Centralkommitté: Nancy Lökfors (Kaj Holmberg);

Postiliitto: Yrjö Löytönen (Eelis Aikio);

Suomen Tekstiililaitosmiesten Liitto: Matti Hyvönen (Jukka Koi-vunen);

Sosialidemokraattisen Nuorison Keskusliitto: Pertti Hynynen ja Ilpo Manninen;

Nuorten Kotkain Keskusliitto: Veli Heikkilä (Tenho Tuomainen);

Työväen ja Pienviljelijäin Sosialidemokraattinen Liitto: Rauha Ruohonen ja Arjo Söderblom (Aarre Lindfors ja Rainer Raita);

Pohjolan Opiston Toveriliitto: Edvin Mattila;

Ammattiyhdistysopiston Toveriliitto: Risto Vähätaho;

Työväen Urheiluseurojen Keskusliitto: Hugo L. Mäkinen ja Salme Myyryläinen (Matti Heiskanen ja Toni Bärlund);

Puuliitto: Eeva Hakala ja Teuvo Taskinen (Aimo Karhu ja Onni Kuutsa);

Nahka- ja Kumialojen ammattiliitto: Martti Kivimäki (Gunnar Koivunen);

Suomen Sähköalatyöntekijäin Liitto: Arvo H. Kreivilä ja P. Varhe-vaara;

Toimittajaliitto: Ritva Särkisilta (Eero Mykkänen);

Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto: Anja Asikainen ja Elsa Hammar-berg (Veikko Nissinen ja Alpo Käkälä);

Väinö Voionmaan Opiston Toveriliitto: Katariina Risku;

Varhaisnuorisoliitto Haukat: Tuulikki Kannisto (Pirkko Reijonen);

Eläkkeensaajien Keskusliitto: Uno Raatikainen;

Sosialidemokraattisen Opiskelijanuorison Keskusliitto: Jukka Paas-tela (Väinö Rinki);

Invalidiliitto: Taisto Tontti ja Pauli Kuusela;

Mielenterveys- ja kehitysvamma-alan Liitto: Pasi Virtanen;

Kotien Puolesta Keskusliitto: Margit Loiske (Ilpo Rossi);

Koulutusalan Sos.dem. Yhdistys: Esko Kangas (Rafael Kontula);

Suomen Jalometallityöntekijäin Liitto: Reijo Hänninen (Kari Lii-matainen);

Työväen Shakkiliitto: Aarne Suvela (Matti Salmi);

Suomen Elintarviketyöläisten Liitto: Holger Nieminen ja Mauno Aikio (Toivo Piironen ja Karl Eriksson);

Suomen Elokuvakerhojen Liitto: Jukka Tainio (Mikael Fränti);

Ilmailualan Unioni: Aksel Keränen (Aino Tuomikoski);

Kemian Työntekijäin Liitto: Reijo Hyytiä ja Toivo Marin (Marja-Liisa Riskilä ja Simo Ström);

Teknisten ja Erikoisammattien Liitto: Juhani Mattila (Pirkko Rei-jonen);

Järjestötoimitsijain Liitto: Esko Suikkanen (Matti Mansikka).

Kaikkiaan kuului liittoon 62 jäsenjärjestöä, jotka yhteensä mak-soivat jäsenmaksuja 2.243,108 jäseneltä.

2. Edustajiston kokoukset

Edustajistolla oli kertomusvuoden aikana yksi kokous: Edustajis-ton sääntömääräinen vuosikokous huhtikuun 16 päivänä.

Vuosikokouksessa tehdyistä päätöksistä mainittakoon:

1. Hyväksyttiin liittotoimikunnan laatima kertomus vuoden 1972 toiminnasta.
2. Hyväksyttiin liiton tilikertomus kalenterivuodelta 1972, vah-vistettiin laadittu tilinpäätös ja myönnettiin tilivelvollisille vastuuvapaus.
3. Valiokuntien antamien lausuntojen käsittelyn jälkeen hyväk-syttiin liittotoimikunnan esitys v. 1973 toimintakauden suunta-viivoiksi.
4. Järjestö- ja talousasiain antaman lausunnon käsittelyn jälkeen hyväksyttiin liittotoimikunnan esitys v. 1973 toimintakauden taloudelliseksi perusteiksi. Esityksen mukaisesti kokous päätti korottaa jäsenmaksun vuosiksi 1973–74 20 penniin henkilö-jäseneltä vuodessa ja niiden yhteisöjen ja jäsenjärjestöjen jä-senmaksut, joiden henkilöjäsenmäärä on alle 1000, 200 markkaan.
5. Valiokuntalausunnot päätettiin liittää pöytäkirjaan ja edustaja-kokous valtuutti liittotoimikunnan käyttämään liiton tulevan toiminnan suunnittelussa valiokuntien lausuntoja hyväkseen.
6. Kokous päätti muodostaa TSL:n piirijärjestöjen neuvottelu-kunnan ja hyväksyi neuvottelukuntaa koskevan ohjesäännön.
7. Liiton puheenjohtajaksi vuosiksi 1973–74 valittiin Sakari Kiuru ja liittotoimikunnan jäseniksi 1973–74 Pekka Heino-nen, Pertti Hynynen, Aimo Kairamo, Meeri Kalavainen, Eugen Kaukolampi, Leena Koljonen, Outi Nurmi, Veikko Oittinen, Jussi Pikkusaari, Arvo Salo, Matti Suhonen ja Risto Talonen,

8. Liiton tilintarkastajiksi vuosiksi 1973—74 valittiin Kalevi Koskivirta ja Paaavo Friman, varalle Maire Tommola ja KK:n nimeämä tarkastaja.
9. Edustajakokous antoi julkilausuman yhteiskunnassa vallitsevasta taloudellisesta ja sivistyksellisestä eriarvoisuudesta.

III Liiton johto, toimihenkilöt ja toimisto

Liiton liittotoimikuntaan kuuluivat koko vuoden *Sakari Kiuru* puheenjohtajana, *Pekka Heinonen*, *Meeri Kalavainen*, *Aimo Kairamo*, *Eugen Kaukolampi*, *Leena Koljonen*, *Veikko Oittinen*, *Arvo Salo*, ja *Matti Suhonen*, 16/4 asti *Ahti Fredriksson*, *Jaakko Kuusela*, *Ilpo Manninen* ja *Veikko Veckman*, 16/4 lähtien *Pertti Hynynen*, *Outi Nurmi*, *Jussi Pikkusaari* ja *Risto Talonen*. Liittotoimikunnan varapuheenjohtajina ovat olleet *Meeri Kalavainen* koko vuoden, *Ahti Fredriksson* 16/4 asti ja 16/4 lähtien *Jussi Pikkusaari*.

Liittotoimikunnan työvaliokunnan ovat muodostaneet *Sakari Kiuru*, *Ahti Fredriksson* (16/4 asti), *Aimo Kairamo*, *Veikko Oittinen*, *Jussi Pikkusaari* 16.4.—4.12., *Leena Koljonen* 4.12. lähtien ja *Arvo Salo*.

Liittotoimikunta on vuoden kuluessa pitänyt 14 kokousta, joihin liittotoimikunnan jäsenet ovat osallistuneet seuraavasti: *Sakari Kiuru* 13, *Meeri Kalavainen* 11, *Aimo Kairamo* 11, *Pekka Heinonen* 10, *Leena Koljonen* 10, *Veikko Oittinen* 10, *Matti Suhonen* 9, *Risto Talonen* 8, *Jussi Pikkusaari* 7, *Outi Nurmi* 6, *Pertti Hynynen* 5, *Eugen Kaukolampi* 5, *Ahti Fredriksson* 4, *Jaakko Kuusela* 4, *Ilpo Manninen* 3, *Arvo Salo* 3 ja *Veikko Veckman* 2 kertaa.

Liittotoimikunnan kokouksissa tehdyistä päätöksistä mainittakoon:

- Liittotoimikunta päätti kokouksessaan 9.2. lahjoittaa 2 000 markkaa Kansainvälisen solidaarisuusrahaston Vietnam-keräykseen.
- Liittotoimikunta päätti 9.2. antaa valmistella työväenliikkeen eri järjestöjä ja laitoksia käsittelevän perusteoksen julkaisemista.
- Liittotoimikunta antoi 9.2. lausunnon E-liikkeen periaateohjelmasta ja kuluttajapoliittisesta tavoiteohjelmasta.
- Liittotoimikunta päätti 12.3. esittää kannanoton Tampereen yliopiston suunnitelmasta aikuiskoulutuksen laitoksen siirtämiseksi yhteiskunnallisesta tiedekunnasta kasvatustieteelliseen tiedekuntaan. Liiton kantana on, että laitos on säilytettävä nykyisessä asemassaan.
- Liittotoimikunta antoi 19.3. opetusministeriön pyytämän lausunnon kunnallisesta elokuvatoiminnasta.
- Liittotoimikunta esitti 19.3. kannanoton Helsingin yliopiston Kansansivistystoimikunnan suunnitelmista yliopistotasoisien ai-

kuisopintojen tutkintotoimiston perustamiseksi kansansivistystoimikunnan yhteyteen. Kannanotossa katsottiin, ettei ole syytä lähteä erillisratkaisuihin ennen aikuiskoulutuskomitean selvityksen valmistumista.

- Liittotoimikunta antoi 11.5. lausunnon Valtion opintotukikeskuksen johtokunnan mietinnöstä opintotukijärjestelmän kehittämisestä. Lausunnossa esitettiin, ettei nykyiseen opintotukijärjestelmään tule tehdä kokonaisvaltaisia muutosesityksiä ennen kuin aikuisopiskelun opintotuki on järjestetty.
- Liittotoimikunta antoi 31.5. opetusministeriölle lausunnon kielitaidon laajentamiskomitean mietinnöstä.
- Liittotoimikunta antoi julkilausuman, jossa tuomittiin Chilen sotilasvallankaappaus.
- Liittotoimikunta antoi 14.9. Pohjoismaisen Neuvoston Suomen valtuuskunnalle lausunnon Pohjoismaisen kieli- ja tiedotuskeskuksen perustamisesta Helsinkiin.
- Liittotoimikunta antoi 14.9. Valtion kamerataidetoimikunnalle lausunnon kamerataidetoimikunnan valokuvapoliittisesta muistiosta.
- Liittotoimikunta antoi 14.9. opetusministeriölle lausunnon Kirjallisuuden tukitoimikunnan mietinnöstä.
- Kokouksessaan 14.9. liittotoimikunta asetti kaksi erityisohjelmaa valmistelevaa työryhmää:
 1. aikuiskasvatustieteellisen ohjelman työryhmän, johon tulivat *Jussi Pikkusaari* puheenjohtajana ja jäsenenä *Leena Koljonen*, *Risto Talonen*, *Kari Kinnunen*, *Pentti Öhman*, *Leo Rajantie*, *Erkki Husu* ja sihteereinä *Matti Lahtinen* ja *Jorma Turunen*.
 2. kulttuuripoliittisen ohjelman työryhmän, johon tulivat puheenjohtajana *Pekka Gronow* ja jäsenenä *Eero Ollikainen*, *Aimo Kairamo*, *Arjo Söderblom*, *Tuomo Tirkkonen*, *Terttu Tuomi*, *Margaretha Starck* ja *Veikko Jauhiainen* ja sihteereinä *Niilo Johansson* ja *Marketta Kaunismaa*.
- Liittotoimikunta antoi 12.10. opetusministeriölle lausunnon Eurocult-72 UNESCON eurooppalaisille jäsenmaille tekemistä yhteisiä tutkimuskohteita koskevista ehdotuksista.

Liiton pääsihteerinä on ollut *Olavi Hurri* 31.10. asti ja 1.11. lähtien *Jussi Pikkusaari*, opintojohtajana *Erkki Husu*, taloudenhoitajana ja toimistopäällikkönä *Seppo Berg*, kulttuurisihteerinä *Veikko Jauhiainen*, kirjopiston johtajana *Matti Lahtinen*, opintosihteereinä *Lassi Ahtiainen*, *Sulo Hentula*, *Pentti Järvinen*, *Kari Virtanen* ja 1.10. lähtien *Pentti Vainio*, järjestösihteerinä *Matti Laine* 15.10. asti ja 1.11. lähtien *Teuvo Ikonen*, tiedotussihteerinä 1.5. lähtien *Marketta Kaunismaa*, kulttuurivälityksen toimittajana *Sulo Ikonen* 15.11. asti, Aika-

merkki-lehden toimittajana ja 1.11. lähtien päätoimittajana *Niilo Johansson*, kirjeopiston toimittajana *Jorma Turunen* 1.2. lähtien, ruotsinkielisen sihteeristön sihteerinä *Jarl Nordman* ja 1.2. lähtien *Henrik Helenius*, opintoneuvojana ja TSL:n työmaakirjaston hoitajana *Kerttu Värn*, TSL:n työmaakirjaston toisena hoitajana ja siirto-työmaiden opintoneuvojana *Eino Skants* ja tilapäisenä työmaatoimittajana 1.10.—31.12. *Ari Korpela*. Edelleen on liiton arkiston järjestämistä varten ollut palkattuna 28.5.—31.7. ja syyskautena tuntipalkkiolla *Aapo Pöhlö*.

Kassanhoitaja-kirjanpitäjänä on ollut *Bertta Latvala* ja kassanhoitajana 1.8. lähtien *Maire Kymäläinen*, kirjaopiston johtajan apulaisena *Kirsti Kaukolampi*, opintokerhoasioiden hoitajana *Irene Koski* ja hänen apulaisenaan *Asta Heikkilä*, kanslistina *Xenia Parros*, pääsihteerin sihteerinä 30.4. asti *Marketta Kaunismaa* ja 1.5. lähtien *Helga Karvinen*, konekirjoittajana *Anneli Jalo*, konttoristeina *Anna-Liisa Hurri*, *Marja Kari*, *Eila Lahtinen*, *Eeva Trap-Holm*, *Sointu Seppänen* 31.5. asti, *Aino Tikka*, *Marjatta Tuomainen*, 4.6. lähtien *Anne Leppänen* ja 15.11. lähtien *Pirkko Suominen*, postittajana *Pirkko Rautiainen*, puhelinkeskuksen hoitajana 1.5. asti *Helga Karvinen* ja 4.6. lähtien *Pirjo Hämäläinen* ja lähettinä *Mirjam Niemi*.

TSL:n puheenjohtaja *Sakari Kiuru* ja pääsihteeri *Olavi Hurri* luovuttavat TSL:n lahjoituksen Vietnam-keräykseen. Vastaanottajina opetusministeri *Ulf Sundqvist* ja SDP:n puheenjohtaja *Rafael Paasio*.

IV Opintokerhotoiminta

1. Opintokerhot 1972—73

Kaikkiaan ilmoittautui toimintakautena 1972—73 4 728 opintokerhoa (edellisenä vuotena 3 953), joissa opiskeli 37 191 henkilöä. Kerhojen keskimääräinen jäsenluku 7,9.

Eri läänien kesken jakautuivat opintokerhot seuraavasti:

	Kerhojen luku		Opiskelijoiden määrä
	1972—73	(1971—72)	
Uudenmaan lääni	976	898	7 819
Turun ja Porin lääni	859	698	6 076
Ahvenanmaan lääni	3	4	17
Hämeen lääni	849	724	6 607
Kymen lääni	556	475	4 508
Mikkelin lääni	219	189	1 957
Pohjois-Karjalan lääni	144	121	1 304
Kuopion lääni	196	131	1 610
Keski-Suomen lääni	348	240	2 835
Vaasan lääni	256	213	1 990
Oulun lääni	193	171	1 469
Lapin lääni	129	89	999
Koko maa	4 728	3 953	37 191

Niiden järjestöjen mukaan, joiden alaisina tai yhteydessä opintokerhot toimivat, jakautuivat kerhot seuraavasti:

	1972—73	(1971—72)	Opiskelijoita
SAK ja sen alaiset liitot	1 998	1 523	14 494
S. Sosialidemokraattinen Puolue ...	770	847	5 945
Sos.dem. Nuorison Keskusliitto ...	350	221	2 689
Sos.dem. Naisten Keskusliitto	286	246	2 560
Eläkkeensaajien Keskusliitto	252	164	2 945
Työväen Musiikkiliitto	108	56	847
Sos.dem. Opisk. nuorison Keskusliitto	106	—	846
Sos.dem. Naisliitto	89	104	708
Kulutusosuuskuntien Keskusliitto	68	74	597
Nuorten Kotkain Keskusliitto	64	80	419
Kotien Puolesta Keskusliitto	55	47	514
TSL:n opintojärjestöt	54	39	426
Invalidiliitto	53	31	569
Työväen ja Pienvilj. Sos.liitto	43	106	329
Työväen Urheiluseurojen Keskusliitto	36	40	307
Merimiespalvelutoimisto	31	31	235
S. Sosialistinen Nuorisoliitto	24	36	190
Työväen Urheiluliitto	24	20	206
Sos.dem. Raittiusliitto	18	21	138

Varhaisnuorisoliitto Haukat	9	14	70
Työväen Näyttämöiden liitto	6	5	57
S. Elokuvakerhojen liitto	1	10	15
Itsenäiset opintokerhot	60	29	565
Muita	159	150	1 151
Ruotsinkielisen sihteeristön kerhot	64	59	369
Yhteensä	4 728	3 953	37 191

Lähetettäessään toimintasuunnitelmansa ovat kerhot ilmoittaneet opiskelevansa seuraavia aineita:

Ammattiyhdistystoiminta ja työelämä			
Ammattiyhdistystiedon perusteet	534		
Työlainsäädännön perusteet	304		
Järjestö- ja kokoustiedon perusteet	258		
Luottamusmiestiedon perusteet	197		
Työturvallisuus ja työympäristö	139		
Yritysdemokratian perusteet	102		
Taloustiedon perusteet	88		
Työntutkimustiedon perusteet	69		
Muu ammattiyhdistystietous	51	1 742	
Poliittinen tietous			
Talouspolitiikan peruskoulu	284		
Kunnallispolitiikan peruskoulu	208		
Sosialismi, työväenl., marksilaisuus	155		
Politiikan peruskoulu	106		
Kansainväliset kysymykset	48		
Kunnallistieto	35		
Muu poliittinen tietous	399	1 235	
Yleinen kansalaistieto	498		
Järjestötoiminta, yhdistystietous	282		
Kansantalous, kuluttajataito, osuustoiminta	128		
Kuluttajan politiikka	96		
Yhteiskunnalliset keskustelukerhot	67		
Suomen kieli, kirjall. ja suull.esitystaito	65		
Matematiikka, luonnontiet. tekniikka. ammattit.	37		
Vieraat kielet	76		
Taideaineet, humanistiset aineet			
Kaunokirjallisuus	172		
Musiikki ja musiikin teoria	165		
Teatteritietous, näyttämötyö	18		
Taidehistoria	5		
Elokuvatietous	4	364	
Harrasteaineet	138		
Yhteensä	4 728	opk	

2. Opintokerhojen valtionapu

Opetusministeriö määritteli työkaudeksi 1971—72 valtionavun enimmäismääräksi 100 markkaa kerhoa kohden. Liiton opintokerhoista 4 133 valtionavun määräykset täyttäneitä kerhoa sai valtionapua yhteensä 405 807 markkaa. Näissä kerhoissa oli yhteensä 32 732 jäsentä, näistä 15 888 miestä ja 16 844 naista. Keskimääräinen jäsenluku oli 7,9. Opintokerhot ovat pitäneet yhteensä 51 779 kokousta.

Maalaiskuntien ja kaupunki- ja kauppalakuntien keskinäistä osuutta vertailtaessa jakautuivat valtionapuopintokerhot siten, että 3 401 kerhoa toimi kaupunki- ja kauppalakunnissa ja 732 kerhoa maalaiskunnissa.

Niiden järjestöjen mukaan, joiden alaisina tai yhteydessä valtionapuopintokerhot toimivat jakautuivat kerhot seuraavasti:

	Kerhoja 1972—73		Opiskelijoita miehiä naisia		yhteensä
	1972—73	(71—72)			
SAK ja sen alaiset liitot	1 757	1 319	7 270	5 541	12 811
S.Sos.dem. Puolue	703	745	3 465	1 888	5 353
Sos.dem. Naisten Keskusl. ...	262	228	5	2 398	2 403
Eläkkeensaajien Keskusl.	243	159	924	1 934	2 858
Sos.dem. Nuorison Keskusl. ...	237	154	1 057	780	1 837
S. Työväen Musiikkiliitto	108	48	470	377	847
Sos.dem. Naisliitto	89	97	6	702	708
Sos.dem. Opisk. Nuorison Kesk.	75	—	369	201	570
Nuorten Kotkain Keskusliitto	55	45	205	162	367
Kotien Puolesta Keskusliitto ...	54	46	77	431	508
TSL:n opintojärjestöt	52	37	246	166	412
Kulutusosuusk. Keskusliitto ...	49	54	151	303	454
Invalidiliitto	45	31	187	311	498
Työväen ja Pienvilj. Sos.dem.l.	38	92	222	74	296
Työväen Urheilus. Keskusl. ...	34	23	97	191	288
S.Sosialistinen Nuorisoliitto ...	23	27	110	69	179
Työväen Urheiluliitto	21	18	75	112	187
Sos.dem. Raittiusliitto	16	18	25	98	123
MEPA	12	27	66	4	70
Varhaisnuorisol. Haukat	9	10	31	39	70
Työväen Näyttämöiden liitto	4	4	22	22	44
S. Elokuvakerhojen liitto ...	—	1	—	—	—
Itsenäiset	43	20	114	332	446
Muita	140	124	402	632	1 034
Ruotsinkiel. sihteeristön kerh. ...	64	59	292	77	369
Yhteensä	4 133	3 386	15 888	16 844	32 732

Työkautena 1972—73 jakautuivat TSL:n valtionapuopintokerhot lääneittäin seuraavasti:

Uudenmaan lääni	807	3 003	3 602	6 605
Turun ja Porin lääni	774	2 921	2 575	5 496
Ahvenanmaan lääni	3	7	10	17
Hämeen lääni	774	2 986	3 041	6 027
Kymen lääni	499	1 462	2 618	4 080
Mikkelin lääni	190	725	950	1 675
Pohjois-Karjalan lääni	121	547	551	1 098
Kuopion lääni	159	699	589	1 288
Keski-Suomen lääni	298	1 366	1 117	2 483
Vaasan lääni	223	994	756	1 750
Oulun lääni	167	723	540	1 263
Lapin lääni	118	455	495	950
Yhteensä	4 133	15 888	16 844	32 732

Valtionapuopintokerhot opiskelivat seuraavia aineita:

Ammattiyhdistystoiminta ja työelämä

Ammattiyhdistystiedon perusteet	481
Työlainsäädännön perusteet	290
Järjestö- ja kokoustiedon perusteet	232
Luottamusmiestiedon perusteet	179
Yritysdemokratian perusteet	84
Taloustiedon perusteet	77
Työturvallisuus ja työympäristö	73
Työntutkimustiedon perusteet	65
Muu ammattiyhdistystietous	39
	1 520

Poliittinen tietous

Talouspolitiikan peruskoulu	243
Kunnallispolitiikan peruskoulu	182
Sosialismi, työväenliike, marksil.	114
Politiikan peruskoulu	85
Kansainväliset kysymykset	42
Kunnallistieto	32
Muu poliittinen tietous	350
	1 048

Yleinen kansalaistieto	486
Järjestötoiminta, yhdistystietous	232
Kuluttajan politiikka	89
Kansantalous, kuluttajataito, osuustoiminta	77
Vieraat kielet	70

Yhteiskunnalliset keskustelukerhot	58
Suomen kieli, kirjallinen ja suullinen esitystaito	55
Matematiikka, luonnontiet. tekniikka ja ammattitaito	26
Taideaineet, humanistiset aineet	

Kaunokirjallisuus	168
Musiikki ja ja musiikin teoria	162
Teatteritietous, näyttämötyö	16
Taidehistoria	5
Elokuvatietous	2
Harrasteaineet	119

Yhteensä 4 133

V TSL:n kirjeopisto

Vuoden 1973 aikana opiskeli TSL:n kirjeopistossa 698 (v. 1972 766) yksinopiskelijaa ja 3 150 (2 802) opintokerhoa, joissa oli jäseniä 22 638 (20 330), joten kirjeopiston johdolla opiskelevia on ollut kaikkiaan 23 336 (21 096).

Opiskelunsa aloitti toimintavuonna 1 771 (1 701) opintokerhoa ja 377 (394) yksinopiskelijaa. Todistuksen loppuun suorittamastaan kursista sai 1 451 (1 143) opintokerhoa ja 186 (189) yksinopiskelijaa.

Seuraavassa kerhot ja yksinopiskelijat ryhmiteltyinä opintoaineiden mukaan.

Aine	Kerhoja		Kerhoissa jäseniä		Yksin-opiskelijoita		Yhteensä opiskelijoita	
	1973	1972	1973	1972	1973	1972	1973	1972
<i>Ammattiyhdistystoiminta ja työelämä</i>								
Ammattiyhdistystiedon perusteet	705	867	4 995	6 153	95	141	5 090	6 294
Työlainsäädännön perusteet	364	318	2 542	2 251	9	29	2 551	2 280
Työsuojelun perusteet	345	—	2 514	—	17	—	2 531	—
Järjestö- ja kokoustiedon perusteet	319	123	2 274	849	20	4	2 294	853
Luottamusmiestiedon perusteet ...	244	277	1 808	2 066	88	121	1 896	2 187
Taloustiedon perusteet	127	145	920	1 058	16	9	936	1 067
Yritysdemokratian perusteet	125	153	836	1 076	12	6	848	1 082
Työntutkimustiedon perusteet ...	112	120	792	828	16	29	808	857
Työterveys ja työturvallisuus ...	48	32	355	249	9	6	364	255
Työturvallisuus kannattaa	60	48	344	496	7	6	351	502
Minä ja muut työyhteisössä	42	53	318	406	1	4	319	410
Työväen Akatemian valmistuskurssi	—	—	—	—	1	2	1	2
	2 491		17 698		291		17 989	

Aine	Kerhoja		Kerhoissa jäseniä		Yksin- opiskelijoita		Yhteensä opiskelijoita	
	1973	1972	1973	1972	1973	1972	1973	1972
<i>Poliittinen tietous</i>								
Kunnallispolitiikan peruskoulu ...	95	173	693	1 305	14	15	707	1 320
Talouspolitiikan peruskoulu	67	21	474	139	5	1	479	140
Keskustelemme sosiaalipolitiikasta	51	38	405	298	4	4	409	302
Politiikan peruskoulu	27	48	224	390	4	7	228	397
Kunnan sosiaalihuolto	13	8	97	48	1	1	98	49
Sosialismi meidän vuosisadallam- me	11	6	83	44	1	—	84	44
Lyhyt johdatus marxilaiseen ta- loustieteseen	9	7	65	47	3	3	68	50
Sosialismin aatehistoria	4	5	25	36	1	—	26	36
Sosiaalivakuutus	1	6	9	64	1	1	10	65
	278		2 075		34		2 109	
<i>Järjestötoiminta</i>								
Järjestötehtävien peruskurssi ...	58	59	420	394	10	8	430	402
Kirjanpito	24	10	181	65	52	47	233	112
Puheenjohtajan tehtävät	18	14	139	99	24	24	163	123
Sihteerin tehtävät	16	12	116	77	42	43	158	120
Miten nykyajan yhdistys toimii ...	16	11	122	88	1	1	123	89
Järjestömiehen tiedottajana	3	7	17	43	4	6	21	49
	135		995		133		1 128	
<i>Matematiikka, kielet</i>								
Start — englannin kielen kurssi ...	50	—	397	—	83	—	480	—
Slim John — englannin kielen kurssi	23	23	158	136	19	35	177	171
Suomen kielen kurssi	14	13	81	70	20	25	101	95
Ruotsin kielen kurssi	10	3	75	16	18	29	93	45
Laskento	7	17	39	119	29	36	68	155
Saksan kielen kurssi	3	7	20	37	19	24	39	61
Venäjän kielen kurssi	3	3	22	19	10	34	32	53
Mittausoppi	1	1	5	6	3	5	8	11
	111		797		201		998	

Aine	Kerhoja		Kerhoissa jäseniä		Yksin- opiskelijoita		Yhteensä opiskelijoita	
	1973	1972	1973	1972	1973	1972	1973	1972
<i>Muut yhteiskunnalliset aineet</i>								
Kuluttajan politiikka	33	23	251	173	1	1	252	174
Perhe ja yhteiskunta	23	13	184	118	2	—	186	118
Terveystieteiden työiässä	20	26	162	188	3	3	165	191
Nainen ja yhteiskunta	2	19	25	154	—	—	25	154
Meidän kuntamme	1	3	10	22	—	1	10	23
Kristitty sosialisti	—	2	—	14	1	1	1	15
	79		632		7		639	
<i>Kirjallisuus, taide, muut harrasteet</i>								
Puhetaito	16	7	125	55	16	11	141	66
Suullisen esitystaidon perusteet ...	17	33	127	253	10	14	137	267
Ohjelmatoiminta	8	5	85	32	2	3	87	35
Askartelun perusteet	5	6	41	62	—	1	41	63
Taidehistorian ääriiivat	6	—	32	—	—	—	32	—
Valokuvaus harrastuksena	2	5	11	53	4	10	15	63
Näyttelijätaidon kurssi	1	—	10	—	—	—	10	—
Näppärät kädet punovat	1	2	10	11	—	—	10	11
	56		441		32		473	
<i>Yhteenveto</i>								
Ammattiyhdistystoiminta ja työ- elämä	2 491	2 145	17 698	15 497	291	363	17 989	15 860
Poliittinen tietous	278	313	2 075	2 379	35	32	2 110	2 411
Järjestötoiminta	135	113	995	766	133	129	1 128	895
Matematiikka, kielet	111	75	797	460	201	194	998	654
Muut yhteiskunnalliset aineet	79	96	632	752	6	8	638	760
Kirjallisuus, taide, harrasteet ...	56	60	441	476	32	40	473	516
Yhteensä	3 150		22 638		698		23 336	

VI Kurssitoiminta

Kertomusvuoden aikana järjestettiin seuraavat keskuskurssit:

Opintosihteerien viikonloppukurssit ja neuvottelupäivät:

Kurssi:	Aika:	Paikka:	Osanottajia:	Ohjaajat:
Rautatieläisten liitto	5.— 6. 4.	Vuokatti	20	Pentti Järvinen
Rautatieläisten liitto	7.— 8. 4.	Vuokatti	23	Pentti Järvinen
Metallityöväen liitto	19.—21. 4.	Ylöjärvi	32	Kari Virtanen Pentti Järvinen
Metallityöväen liitto	26.—28. 4.	Ylöjärvi	30	Kari Virtanen Pentti Järvinen
SAK	2.— 5. 5.	Karjaa	60	Pentti Järvinen
Puunjalostusteol.työntekijäin liitto	16.—20. 5.	Viiala	20	Pentti Järvinen
AY-nuorten ja opintosihteerien neuvottelupäivät	1.— 2. 9.	Kauniainen	35	Kari Virtanen
KTV	11.—14. 9.	Karjaa	16	Lassi Ahtiainen Kari Virtanen
Kirjatyöntekijäin liitto	15.—16. 9.	Karjaa	22	Ari Korpela Kari Virtanen Lassi Ahtiainen
SAK-vastaanottoasuntola-kurssi	21.—23. 9.	Ylöjärvi	26	Kari Virtanen
Lasi- ja posliinityöväen liitto Tekn.- ja erikoisam.liitto	22.—23. 9.	Nurmijärvi	39	Matti J. Laine Marketta Kaunismaa Lassi Ahtiainen
VTY	29.—30. 9.	Ylöjärvi	36	Kari Virtanen
Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan liitto	1.— 2.10.	Kiljava	13	Lassi Ahtiainen Kari Virtanen
Paperiteol.työntek.liitto	3.— 4.10.	Kiljava	25	Ari Korpela

Kurssi:	Aika:	Paikka:	Osanottajia:	Ohjaajat:
SAK (ruotsinkielinen)	7.— 8.10.	Kiljava	20	Henrik Helenius Kurt Gustafsson
Kumi- ja nahkatyöväen liitto	13.—14.10.	Kesäkallio	24	Pentti Vainio Ari Korpela
AKT	20.—21.10.	Kiljava	36	Kari Virtanen Pentti Vainio
Kemiantyöntek.liitto	27.—28.10.	Kiljava	30	Kari Virtanen
Ilmailualan Unioni Jalometallityöntek.l. S.Tekstiililaitosm.liitto	10.—11.11.	Kiljava	9	Kari Virtanen Ari Korpela
SAK	24.—25.11.	Kiljava	40	Pentti Vainio

Yhteensä 20 opintosihteerien viikonloppukurssit, 556 osanottajaa

Muita keskuskursseja:

Kouluttajaseminaari (M1)	13.—14. 1.	Ylöjärvi	18	Erkki Husu Lassi Ahtiainen
Opinto-ohjaajien M2-jatkokurssi	8.—13. 4.	Ylöjärvi	36	Lassi Ahtiainen Kauko Kumpulainen
Aikuiskoulutuspoliittinen seminaari (SAK)	2.— 4. 5.	Karjaa	80	Erkki Husu Marketta Kaunismaa
Piirisihteerien tiedotus-seminaari (SDP)	3.— 4. 5.	Kuopio	40	Niilo Johansson
Taide ja ympäristö (TKT)	22.—28. 7.	Karjaa	29	Mauri Favén Xenia Parros
Venäjänkielen kurssi	28.7.—10. 8.	Kauniainen	37	Pentti Järvinen
Suomen kielen seminaari (Norrbottenin Nordenpiiri)	23.7.—3.8.	Ylöjärvi	35	Heikki Punnonen Veikko Jauhiainen

Kurssi:	Aika:	Paikka:	Osan- ottajia:	Ohjaajat:
Elokuvaseminaari (Elokuvatoimikunta)	11.—12. 8.	Kuopio	22	Kari Virtanen
Kommunen i dag (ABF:s sv. sekretariat)	12.—18. 8.	Karjaa	25	Henrik Helenius Jarl Nordman
Ideologinen seminaari (SDP)	15.—17. 8.	Forssa	45	Jorma Turunen Erkki Husu
Taidematkakurssi Tsekkos- lovakiaan (TKT)	16.—23. 8.		35	Timo Vuorikoski Xenia Parros
Opintoneuvojen kurssi	25.—26. 8.	Ylöjärvi	28	Kari Virtanen Matti J. Laine Lassi Ahtiainen
Ideologinen kurssi	2.— 6. 9.	Ylöjärvi	25	Jorma Turunen
Opintotyöryhmien kurssi (TVM)	21.—23. 9.	Ylöjärvi	30	Ari Korpela
AY-seminaari (Sos.dem. sanomalehtimiesliitto)	8.—11.10.	Kuopio	20	Kauko Toivonen Olavi Hurri
Kurssisuunnittelu- seminaari	28.10— 2.11.	Ylöjärvi	20	Kari Virtanen Ari Korpela
Eläkkeensaajien opinto- ohjaajakurssi (Eläkkeen- saajien Kl.)	4.— 9.11.	Ylöjärvi	35	Pentti Järvelä Ari Korpela
Opinto-ohjaajien M2-jatko- kurssi	11.—16.11.	Ylöjärvi	30	Lassi Ahtiainen Kauko Kumpulainen
Taideopintomatka Tukhol- maan (TKT)	9.—14.11.		16	Xenia Parros
Kouluttajaseminaari (M1)	14.—16.12.	Kuopio	20	Erkki Husu Lassi Ahtiainen

Kaikkiaan 40 keskuskurssit, 1 182 osanottajaa

Kertomusvuoden aikana järjestettiin seuraavat alueelliset kurssit:

M1-opinto-ohjaajakurssit:

Kurssi:	Aika:	Paikka:	Osan- ottajia:	Ohjaajat:
Varsinais-Suomen kurssi	27.—28. 1.	Paimio	73	Lassi Ahtiainen Sulo Hentula Klaus Oinonen
Etelä-Hämeen kurssi	27.—28. 1.	Tyrväntö	48	Matti J. Laine Kari Virtanen
Satakunnan kurssi	3.— 4. 2.	Kankaanpää	35	Erkki Husu Eila Urponen
Pohjois-Hämeen kurssi	3.— 4. 2.	Ylöjärvi	37	Sulo Hentula Erkki Koljonen Kauko Kumpulainen
Helsingin kurssi	10.—11. 2.	Kiljava	42	Lassi Ahtiainen Pekka Porvali
Pohjolan kurssi	10.—11. 2.	Koli	48	Teuvo Ikonen Pentti Järvinen Eino Skants
Pohjois-Kymenl. kurssi	17.—18. 2.	Joutseno	36	Matti J. Laine Kari Virtanen
Etelä-Kymenl. kurssi	17.—18. 2.	Inkeroinen	52	Lassi Ahtiainen Erkki Husu Reijo Raki
Vaasanl. kurssi	24.—25. 2.	Kuortane	37	Sulo Hentula Eino Skants
Pohjois-Suomen kurssi	24.—25. 2.	Haukipudas	43	Kerttu Värn Pentti Ohman
Uudenmaan kurssi	3.— 4. 3.	Kiljava	42	Pentti Järvinen Kari Virtanen
Kuopionl. kurssi	3.— 4. 3.	Kuopio	32	Matti Lahtinen Matti J. Laine

Kurssi:	Aika:	Paikka:	Osan- ottajia:	Ohjaajat:
Mikkelin 1. kurssi	10.—11. 3.	Ristiina	34	Lassi Ahtiainen Veikko Jauhiainen
Kuopion kurssi	10.—11. 3.	Kuopio	26	Eino Skants Pekka Porvali
Keski-Suomen kurssi	17.—18. 3.	Keurusselkä	43	Pentti Järvinen Kari Virtanen
Hämeen ja Satakunnan kurssi	17.—18. 3.	Ylöjärvi	28	Matti J. Laine Kauko Kumpulainen Eino Grönholm
Lapin kurssi	24.—25. 3.	Pohtimolampi	32	Lassi Ahtiainen Sulo Hentula
Helsingin ja Uudenmaan kurssi	24.—25. 3.	Kiljava	32	Pentti Järvinen Kari Virtanen

Yhteensä 18 M1- opinto-ohjaajakurssit, 720 osanottajaa

Muita alueellisia kursseja:

Opintotyön kurssi (Paperiteol.työv.l.)	22.—23. 1.	Valkeala	18	Kari Virtanen
Opintotyön piirikurssi (Sähköliitto)	17.—18. 3.	Palojärvi	26	P. Talola Eino Skants
Opintosihteerikurssi (TSL:n Oulun piirijärj.)	7.—8. 4.	Kempele	38	Matti J. Laine Eino Skants
AY-aktiivikurssi (SDP)	14.—15. 4.	Kempele	25	E. Ahokas Eino Skants
AY-aktiivikurssi (SDP)	28.—29. 4.	Sotkamo	27	L. Lappinen Eino Skants
Eläkkeensaajien kurssi	11.—13. 6.	Haapavesi	27	Kerttu Värn Eino Skants

Kurssi:	Aika:	Paikka:	Osan- ottajia:	Ohjaajat:
Koulutusjaostojen kurssi (SDP)	1.—2. 9.	Karjaa	16	Matti J. Laine
Koulutusjaostojen kurssi (SDP)	15.—16. 9.	Kuopio	22	Matti J. Laine
Opintotyön kurssi (M1) (TSL:n etelä-Hämeen piiri)	15.—16. 9.	Toijala	28	Erkki Koljonen Eino Grönholm Terttu Tuomi
Koulutusjaostojen kurssi (SDP Oulun ja Lapin p.)	29.—30. 9.	Oulu	9	Matti J. Laine Eino Skants
Opintotyön kurssi (Paperiteol.työntek.l.)	6.—7.10.	Imatra	26	Kari Virtanen
Opintotyön kurssi (M1) (Rauman, Porin ja Harja- vallon opj)	6.—7.10.	Rauma	17	Eila Urponen Kauko Kumpulainen
Koulutuskurssi (Maatyöväen liitto)	13.—14.10.	Puolanka	15	Eino Skants
Opintotyön kurssi (Kemin ja Tornion opj)	3.—4.11.	Pohtimolampi	21	Eino Skants Kerttu Värn
Opintotyön kurssi (M1) (SAK:n Vaasan piiri ja Seinäjoen opj.)	3.—4.11.	Seinäjoki	9	Erkki Koljonen Eila Urponen
Opintosihteerien neuvotte- lupäivät (Elintarvetyöll.)	17.—18.11.	Rovaniemi	14	Eino Skants
Opintotyön kurssi (M1) (TSL:n (Hämeenlinnan opj.)	17.—18.11.	Hämeenlinna	11	Lassi Ahtiainen Maire Mäkinen
Opintotyön kurssi (M1) (Voikkaan pap.ao.)	22.—23.11.	Orilampi	19	Lassi Ahtiainen Sulo Hentula Kari Virtanen
Opintosihteerien neuvottelu- päivät	24.—25.11.	Valkeala	24	Ari Korpela Kari Virtanen

Kurssi:	Aika:	Paikka:	Osanottajia:	Ohjaaja:
Opintosihteerikurssi	15. — 16.12.	Kuopio	20	Jorma Turunen Teuvo Ikonen
Työsuojeluseminaari (Jyväskylän seud. opj.)	1. — 2.12.	Joutsa	55	Teuvo Ikonen

Kaikkiaan 39 alueelliset kurssit, 1 187 osanottajaa

Lisäksi järjestettiin 23 paikalliset kurssit (5 ruotsinkielistä), joilla oli 502 osanottajaa ja 52 opintopäivät (12 ruotsinkielistä), joilla yhteensä oli 1177 osanottajaa.

Vuoden aikana järjestettiin täten kaikkiaan 102 (edellisenä vuotena 67) kurssit ja 52 opintopäivät edellisenä vuotena 28), joilla yhteensä oli 4048 osanottajaa.

2. Neuvontatyö

Liiton toimihenkilöt ovat vuoden kuluessa tehneet runsaasti matkoja, joilla he ovat luennoineet, antaneet opintoneuvontaa, perustaneet kerhoja ja ohjanneet kursseja. Lisäksi on käyty jäsenjärjestöjen tilaisuuksissa ja kursseilla luennoimassa ja opintotyöneuvontaa antamassa. Järjestösihteeri Matti J. Laineen ja järjestösihteeri Teuvo Ikonen työ on keskittynyt liiton paikallisosastojen ja piirijärjestöjen toiminnan järjestämiseen, opintoneuvojat Kerttu Värn ja Eino Skants ovat hoitaneet TSL:n Metsämiehen siirtokirjastoa.

VII Valtion luentovaroilla järjestetty luentotoiminta

Luentovarojen käyttö

Valtion tulo- ja menoarvioon vuodeksi 1973 luentotoimintaa varten otetusta määrärahasta Työväen Sivistysliitto sai käytettäväkseen 10 000 markkaa, josta 1 000 markkaa ruotsinkieliseen toimintaan. Suomenkieliseen toimintaan myönnetystä määrärahasta liitto myönsi luentopalkkioita ja matkakorvauksia 36 kurssilla pidetystä 172 luennosta 8 854,10 markkaa. Luentopalkkio oli keskimäärin 40 — 60 markkaa luennolta. Kuulijoita oli luennoilla yhteensä 8421 henkeä ja luentoja kohden keskimäärin 48,9.

Luentojen jakautuminen lääneittäin

Laani	Til. luku	Luentojen luku	Luentoja til. kohden	Kuulijoita Kaikkiaan	Luentoja
Uudenmaan	12	49	4,0	4 573	93,3
Turun ja Porin	3	14	4,6	271	19,3
Hämeen	6	48	8,0	1 859	38,7
Kymen	1	8	8,0	176	22,0
Keski-Suomen	1	3	3,0	136	45,3
Kuopion	1	2	2,0	64	32,0
Mikkelin	1	5	5,0	100	20,0
Vaasan	3	10	3,3	260	26,0
Pohjois-Karjalan	1	2	2,0	106	53,0
Oulun	5	23	4,6	574	24,9
Lapin	1	2	2,0	64	32,0
Matkakurssilla	1	6	6,0	238	39,6
Koko maa	36	172	4,7	8 421	48,9
(Edellisenä vuotena)	(37)	(139)	(3,7)	(5 128)	(36,9)

Avustusten jakautuminen lääneittäin

Laani	Luentopalkkiot mk	Matkakulut mk	Kaikkiaan mk	Luentoja kohden mk	Kuulijaa kohden mk
Uudenmaan	2 320,—	235,—	2 555,—	52,15	0,58
Turun ja Porin ...	610,—	85,—	695,—	49,64	2,56
Hämeen	2 205,—	327,40	2 532,40	52,75	1,36
Kymen	320,—	104,—	424,—	53,—	2,40
Keski-Suomen ...	110,—	142,—	252,—	84,—	1,85
Kuopion	80,—	71,—	151,—	75,50	2,35
Mikkelin	200,—	30,—	230,—	46,—	2,30
Vaasan	470,—	29,—	499,—	49,90	1,90
Pohjois-Karjalan	80,—	40,—	120,—	60,—	1,13
Oulun	865,—	90,70	955,70	41,55	1,66
Lapin	110,—	—	110,—	55,—	1,72
Matkakurssilla ...	330,—	—	330,—	55,—	1,38
Koko maa	7 700,—	1 154,10	8 854,10	51,47	1,05
(Edel. vuotena) ...	(7 356,—)	(1 549,44)	(8 914,44)	(64,13)	(1,73)

Luentojen aiheet

Kansansivistystyö	44	luentoa
Sosialismi ja työväenliike	33	»
Kuvataide	20	»
Järjestötehtävät	15	»
Kirjallisuus, teatteri ja esitystaito	12	»
Kunnalliset kysymykset	12	»
Kielet ja niiden kehitys	10	»
Valtio-oppi ja yhteiskunnallinen tieto	8	»
Musiikki	5	»
Sosiologia	5	»
Kansantalous ja sosiaalipolitiikka	4	»
Elokuva ja TV	2	»
Muut aiheet	2	»

Luentoja yhteensä 172 luentoa

Luentoja pitivät seuraavat henkilöt:

Aalto, Timo, taidegraafikko, 3, Halinen, Alpo, ohjaaja 5, Halme, Vilho, päätoimittaja 2, Halonen, Rauni, lab.mestari 8, Hannus, Arno, kansliapääl. 2, Heikkilä, Velj, pääsihteeri 3, Henttilä, Seppo, valt.lis. 2, Huuska, Väinö, apul.prof. 2, Hynynen, Pertti, valt.maist. 9, Härö, Elias, fil.kand. 2, Kalela, Jorma, valt.tri. 2, Kanerva, Heikki, halk.kand. 2, Kannisto, Tuulikki, sihteeri 2, Karjalainen, Väinö, opiatoneuv. 2, Kekäläinen, Aila, nuor.ohj. 2, Ketola, Eino, valt.yo. 2, Kinnari, Pekka, kirjailija 1, Koivisto, Martti, tutkija 2, Kumpulainen, Kauko, opettaja 23, Lahtinen, Ulla, liik.kand. 1, Lappinen, Lasse, tal.hoit. 9, Lintinen, Jaakko, toimittaja 2, Liukkonen, Siiri, yhteisk.t.maist. 3, Lähde, Leo, lehtori 7, Manninen, Ilpo, tied.sih-teeri 2, Mikkola, Kirmo, arkkitehti 3, Niemi, Leena, työterv.hoitaja 2, Nummela, Salme, opettaja 8, Nurmi, Matti, opiskelija 2, Ojajarju, jorma, kirjailija 1, Paakki, Timo, toim.siht. 4, Paastela, Jukka, koul.siht. 4, Pajukallio, Pentti, toiminnanjoht. 2, Pelttonen, Heikki, toimittaja 2, Peräläinen, Antero, maist. 1, Poutiainen, Pentti, opisk. 2, Punnonen, Heikki, lehtori 8, Raivio, Pekka, varatuom. 3, Rinne, Juhani, varatuom. 2, Ruohonen, Rauha, rouva 1, Saarikivi, Sakari, prof. 2, Saarto, Tuula, kirjailija 2, Sundman, Folke, valt.yo. 4, Suonio, Kaarina, psykologi 2, Söderlund, Eliel, valt.lis. 2, Urponen, Eila, opettaja 4, Vesa, Hannu, valt.maist. 3, Vuorikoski, Timo, fil.maist. 6, Öhman, Pentti, valt.kand. 4.

Luennoitsijoita kaikkiaan 49.

VIII Työväen kuvataidetoimikunta

Työväen kuvataidetoimikuntaan ovat vuoden 1973 aikana kuuluneet seuraavat henkilöt: taidemaalari *Mauri Favén* puheenjohtajana ja jäsenenä TSL:n kulttuurisihteeri *Veikko Jauhiainen*, liiton liittotoimikunnan valitsemina valtiot.lis. *Eliel Söderlund*, fil.tri *Olli Valkonen*, fil.maist. *Timo Vuorikoski*, 1.9. lähtien opiskelija *Jukka Lappalainen* ja 1.10. lähtien kuvanveistäjä *Raimo Heino*, Taidemaalari-liiton valitsemina taidemaalari *Heikki Alitalo* ja *Osmo Valtonen*, Suomen Kuvanveistäjiliiton valitsemina kuvanveistäjät *Antero Ruotsalainen* ja *Antti Neuvonen*, Suomen Taidegraafikoitten valitsemina taidegraafikot *Toimi Kiviharju* ja *Yrjö Könni* ja Suomen Taiteilijaseuran valitsemana taidemaalari *Erkki Hervo*. Toimikunnan varapuheenjohtajana on ollut *Olli Valkonen* ja sihteerinä kanslisti *Xenia Parros*.

Toimikunta on vuoden kuluessa pitänyt 11 kokousta ja toimikunnan työvaliokunta (puheenjohtajat ja sihteeri) ja tilapäiset työjaostot yhteensä 9 kokousta. Toimikunnan jäsenet ovat osallistuneet toimikunnan kokouksiin seuraavasti: *Mauri Favén* 10, *Eliel Söderlund* 10, *Osmo Valtonen* 9, *Heikki Alitalo* 7, *Yrjö Könni* 7, *Jukka Lappalainen* 6, *Toimi Kiviharju* 5, *Antero Ruotsalainen* 5, *Timo Vuorikoski* 5, *Erkki Hervo* 4, *Veikko Jauhiainen* 4, *Antti Neuvonen* 4, *Raimo Heino* 3 ja *Olli Valkonen* 2 kertaa.

Taidealistustyötä on suoritettu luentotilaisuuksien, kurssien ja näyttelyissä käyntien välityksellä. Kaikista toimikunnan toimenpiteistä on tiedotettu sanomalehtien ja kiertokirjeitten välityksellä. Kevätkaudella ilmestyi myös Aikamerkki-lehden kuvataidenumero, jossa kuvataidetta käsittelevien artikkeleiden lisäksi on runsaasti Työväen kuvataidetoimikuntaa ja sen työtä esittelevää aineistoa. Lehden toimittamiseen osallistuivat toimikunnasta *Timo Vuorikoski*, *Mauri Favén* ja *Erkki Hervo* ja sen taitosta huolehti *Toimi Kiviharju*. Lehestä otettiin 2 000 kpl ylipainos, jota mainos- ja informaatiomielessä on lähetetty useihin eri kohteisiin.

Luentotilaisuuksia ja näyttelyissäkäyntejä järjestettiin neljällä eri paikkakunnalla kaikkiaan 8 tilaisuutta, joissa osanottajien yhteinen määrä oli 410 henkeä. Lisäksi järjestettiin 17.4. teemailta »Ihmisen ympäristö ja mahdollisuus vaikuttaa siihen». Luennoitsijana oli arkkitehti *Kirmo Mikkola* ja tilaisuuteen osallistui 65 henkeä.

Vuoden 1973 aikana järjestettiin seuraavat kurssit:

Kotimaan kurssi »Taide ja ympäristö» 22. – 28.7.1973 KTV:n kurssikodissa Karjaalla. Kurssi käsitteli taidetta ja rakennetun ympäristön perinnettä ympäristösuunnittelussa ja -toteutuksessa ja ihmistä tässä ympäristössä. Kurssille osallistui 28 henkilöä ja ohjaajina olivat taidemaalari *Mauri Favén* ja TKT:n sihteeri *Xenia Parros*. Luentoja pitivät seuraavat henkilöt: valt.lis. *Eliel Söderlund*, maist. *Elias*

Härö, maal.mest. Aslak Sarre, toimittaja Jaakko Lintinen, arkkitehti Perttu Mentula ja prof. Sakari Saarikivi. Lisäksi käytettiin yksi kurssipäivä Taideteollisen Korkeakoulun oppilaiden työryhmän esittelemien ympäristöteemojen käsittelyyn. Kurssilla oli kaikkiaan 24 luento- ja 26 muuta työtuntia ja kurssityöhön liittyi käynti Uudessa kaupungissa.

Elokuun 16.—23. päivinä järjestettiin taideopintomatka Tsekkoslovakiaan. Matkan ohjaajina olivat fil.maist. Timo Vuorikoski ja TKT:n sihteeri Xenia Parros. Osanottajien määrä oli 35. Majoitus- ja keskuspaikkana oli Praha, jossa tutustuttiin kaupungin vanhaan arkkitehtuuriin, linnoihin, kirkkoihin, taidekokoelmiin ja muihin taidekohteisiin. Kolme päivää käytettiin maaseutukierrokseen ja näinä päivinä tehtiin matkat Karlstejniin, Konopisteen, 1200-luvulta peräisin olevaan kaupunkiin Kutna Horaan, Veltrusiin ja Melniin. Matkakurssilla oli kaikkiaan 6,5 tiivistä työpäivää.

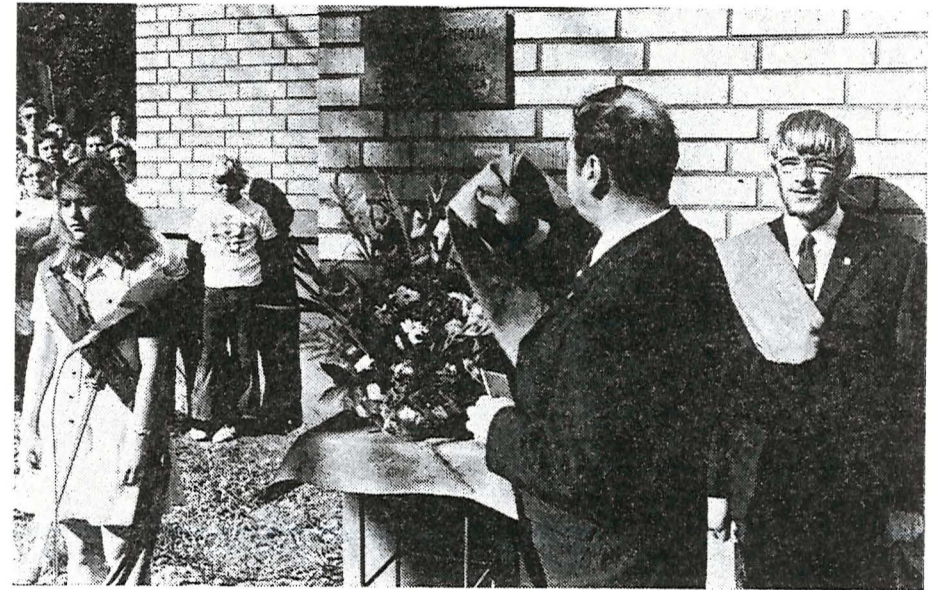
Marraskuun 9.—14. päivänä järjestettiin lähinnä toimikunnan jäsenille opintomatka Tukholmaan tarkoituksella tutustuttaa asianomaiset Työväen kuvataidetoimikuntaa vastaavien ruotsinmaalaisien järjestöjen taidevalistustyöhön. Matka järjestettiin Suomalais-ruotsalaiselta kulttuurirahastolta tätä tarkoitusta varten saadun apurahan turvin. Matkalle osallistui 16 henkilöä, joista osa edusti taiteilijajärjestöjä, TSL:n paikallisosastoja ja Taideteollisen korkeakoulun oppilaskuntaa. Majoituspaikkana oli Hässelbyn linna. Matkan tarkoituksen mukaisesti ohjelman pääpaino oli pantu taidevalistustyöhön tutustumiseen mutta käsitti myös runsaasti taidenäyttelyissä- ja museoissa käyntejä.

Vuoden aikana toimikunta on antanut lausunnot Valtion kuvataidetoimikunnan, Valtion taideteollisuustoimikunnan ja Valtion rakennustaidetoimikunnan, Oulun läänin, Hämeen läänin ja Keski-Suomen läänin taidetoimikuntien jäsenehdokkaista. Yleisradio Oy:lle on lähetetty kirjelmä, jossa toimikunta esittää kuvataiteen lisäämistä radion ja TV:n ohjelmiin ja Sos.dem. Puolueelle kirjelmä, jossa toimikunta esittää, että puolue kuvataiteita koskeissa kysymyksissä käyttäisi hyväkseen Työväen kuvataidetoimikunnan jäsenten asiantuntemusta. Toimikunta on myös tarkistanut ja uusinnut Työväen kuvataidetoimikunnan ohjesäännön.

Joulukuun 10 päivänä arvottiin TKT:n kannatusjäsenten kesken taideteoksia, joista yksi pienoisveistos (Toivo Jaatinen: Ema), kaksi öljymaalausta, yksi akvarelli ja loput grafiikkaa. Lisänä oli taidekirjoja. Voittojen määrä oli 47 ja jäseniä arvontahetkellä 786.

Toimintansa rahoittamiseksi Työväen kuvataidetoimikunta sai opetusministeriöltä 8 000 markan määrärahan ja Suomalais-ruotsalaiselta kulttuurirahastolta 4 000 markkaa toimikunnan jäsenten Ruotsiin tehtävään opinto- ja tutustumismatkaa varten.

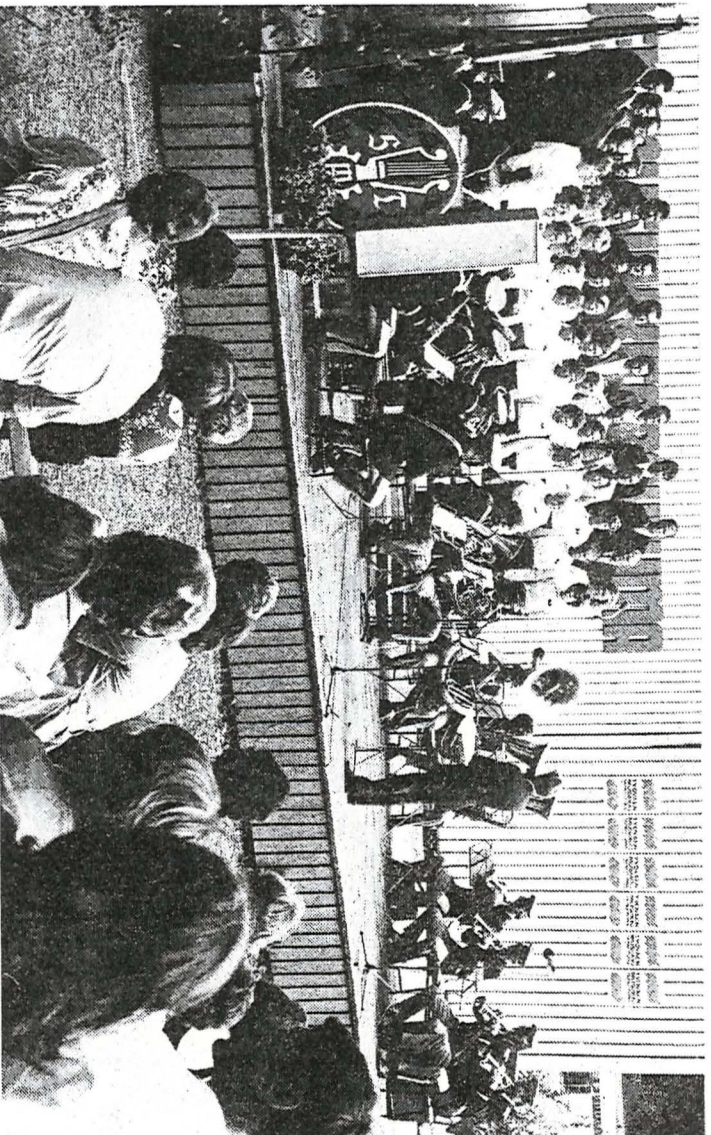
TSL-TAPAHTUMIA 1973

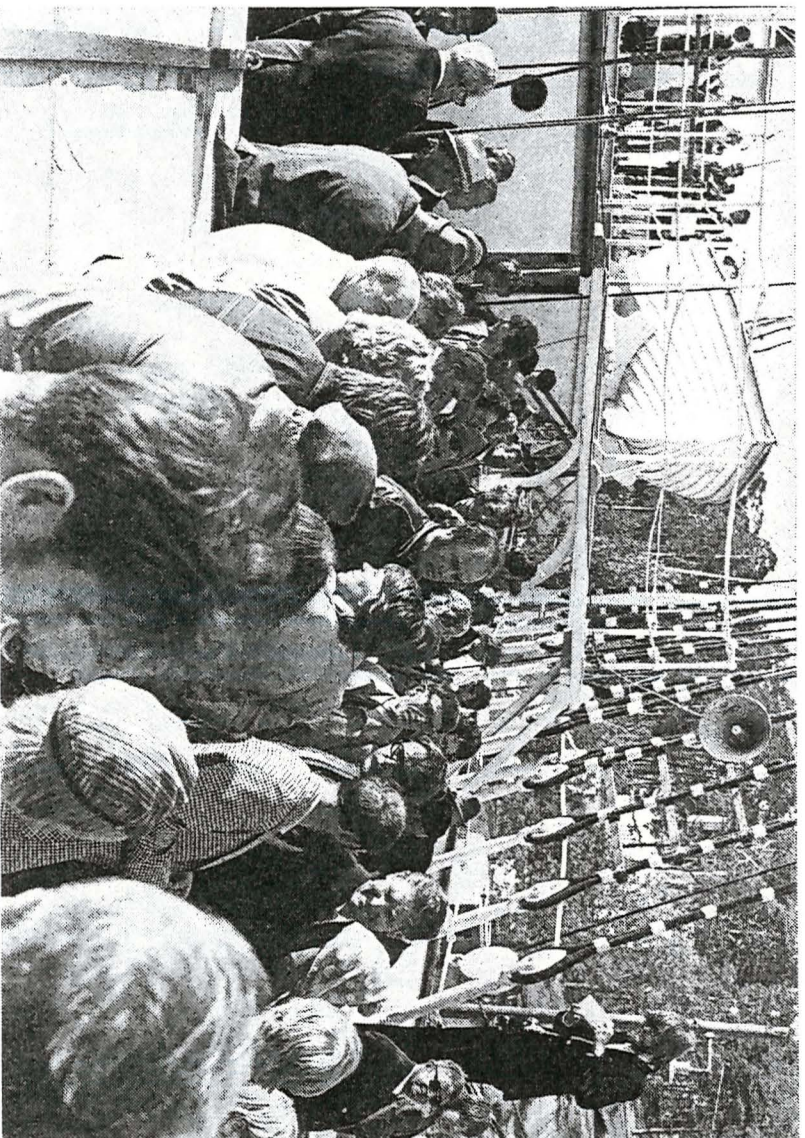
Pietari Salmenojan muistolaatta paljastetaan Forssassa 19.8.

Pääsihteeri Olavi Hurri, opintojohtaja Erkki Husu ja kirjeopiston johtaja Matti Lahtinen esittelemässä valmistunutta talouspolitiikan kurssia sos.dem. eduskuntaryhmälle.

Työväen Musiikkilapahutuna Valkeakoskella 27. – 28.8. Järjestäjinä toimivat Valkeakosken opintojärjestö ja TSL:n Eielä-Hännen pirttijärjestö.

Merimiesten kulttuuripäivät 15. – 17.6. Maanilahannassa. Kulttuuripäivien avajaiset museolaitoa Pommerilla.

TSL:n Lahden seudun opintojärjestö järjesti 25.3. – 1.4. kevään kulttuuriruiskeen Lahdessa. Kuvassa sihteeri Eeva Mäkinen ja puheenjohtaja Sulo Leivo lehdistötilaisuudessa.

Eläkkeensaajien keskuudessa opintotoiminta on voimakkaassa kasvussa myös Työväen Seuristysliiton piirissä. Kaikissa eläkkeensaajien yhdistyksissä on nyt opintosihteerit ja opintosihtereiden järjestelmällinen koulutus on aloitettu. Kuvassa ryhmä kurssilaisia.

IX Työväen elokuvatoimikunta

Työväen elokuvatoimikuntaan kuuluivat vuoden 1973 aikana sihteeri Martti Soramäki puheenjohtajana, kirjailija Arvo Salo varapuheenjohtajana, toiminnanjohtaja Mikael Fränti sihteerinä ja jäseninä kirjastonhoitaja Irmeli Aronen, assistentti Ilkka Kalliomäki (31.5. saakka), trikkikuvaaja Hemmo Hänninen (31.5. lähtien), toimittaja Christian Olsson, taloussihteeri Simo Ojanen (31.5. saakka), varatuomari Kirsti Palanko-Laaka (31.5. lähtien), toimittaja Heikki Peltonen, palomies Ilpo Rajala (31.5. lähtien), elokuvatyöntekijä Riitta Rautoma, toimittaja Modest Savtschenko, koulutussihteeri Leena Koljonen (31.5. saakka), tiedotussihteeri Jukka Tainio, elokuvaaja Olavi Tuomi (31.5. saakka), toimittaja Jorma Turunen (31.5. lähtien) ja ohjaaja Reijo Vires.

Toimikunta on kokoontunut 8 kertaa. Toimikunnan toiminnan edellytyksenä ovat olleet opetusministeriön myöntämät varat. Tänä vuonna avustuksen saamisessa ilmeni vaikeuksia ja avustus saatiin vasta syksyllä, mikä haittasi toiminnan järjestämistä. Varoja ei myönnetty kamerataidejärjestöille varatusta määrärahasta kuten aikaisemmin, vaan opetusministeriön käyttövaroista. Avustuksen määrä oli 5 000 mk. Toimikunta on lisäksi saanut Suomen elokuvasektiöltä opinto-ohjaajaseminaarin järjestämiseen 3 000 mk ja Aikamerkin joukkotiedotusta käsittelevän erikoisnumeron toimittamiseen 2 500 mk.

Toimikunta on vuoden aikana järjestänyt kolme seminaaria. Elokuvan opinto-ohjaajien kouluttamiseksi järjestettiin yhdessä Suomen elokuvakerhojen liiton kanssa seminaari 11.–12.8. TSL:n kurssikeskuksessa Ranta-Toivalassa Kuopion lähellä. Seminaarin ohjelma käsitti alustuksia, keskustelua ja ryhmätöitä. Alustukset koskivat elokuvakerhon toimintaa, taloudenhoitoa, tiedotustoimintaa, yleistä elokuvapolitiikkaa, elokuvaopintopiiritoimintaa kansalais- ja työväenopistoissa ja opintokerhotoimintaa. Seminaarin alustuksista ja ryhmätöistä koottiin moniste, joka lähetettiin kullekin seminaarin osanottajalle. Elokuvauudistuksesta järjestettiin toimikunnan ja SDP:n taidepoliittisen jaoston jäsenille keskustelutilaisuus 9.11. Elokuvatietouden edistämiseksi järjestettiin 18.12. Sos. dem. järjestöväen elokuvaseminaari. Tilaisuudessa esitettiin ja esiteltiin kotimaiset lyhytelokuvat Kettu ja karhu (ohj. Heikki Partanen) ja Kunnaneläit (Helsingin kunnantyohtekijät), ja keskusteltiin ajankohtaisista elokuvapolitiittisista kysymyksistä.

Uutta toimintalohkoa toimikunnan työssä merkitsi elokuvatoiminnan aloittaminen työvoimaministeriön vastaanottoasuntoloissa Helsingissä, Tampereella, Lahdessa, Turussa ja Jyväskylässä. Asuntoloiden vapaa-ajanvietto-toiminnan edistämiseksi järjestettiin yhteistyössä työvoimaministeriön, TSL:n ja Suomen elokuvakerhojen lii-

ton kanssa asuntoloissa yhteensä 24 pitkän elokuvan ja 23 lyhyen 16 mm:n elokuvan esityskertaa. Esitystoiminnan rungon muodostivat yhteistyössä mainittujen yhteisöjen kanssa laaditut elokuvapaketit korkeatasoisen viihteen, elokuvataiteen ja tiedotuselokuvan alueilta. Esitystoimintaan liittyi myös elokuvan esittelyjä ja elokuvaprojektorin käytön koulutusta. Esitystoiminta saavutti varsin laajan suosion.

Vuoden aikana toimitettiin perinteellinen Aikamerkin erikoisnumero joukkotiedotuksen (lähinnä yleisradiotoiminnan ja elokuvan) alueelta. Numero sisälsi ajankohtaisia ja periaatteellisia kysymyksiä käsitteleviä artikkeleita. Elokuvan osalta numeron toimittamisesta vastasivat toimikunnan jäsenet Aronen ja Olsson.

Yhteistyössä Suomen elokuvakerhojen liiton kanssa edellisenä vuonna toimitettu laaja moniste Ammattiyhdistysliike ja elokuva luovutettiin tammikuussa SAK:n puheenjohtajalle Niilo Hämäläiselle. Monistetta levitettiin mm. TSL:n piirissä tarvitsijoille. TSL:n opintojärjestöjen käyttöön levitettiin lisäksi tiedotusmateriaalia elokuvaopinnoista ja Suomen elokuvakerhojen liiton TSL:n käyttöön luovuttamia elokuvan opintomateriaalivihkosia. Opintokäyttöön ostettiin vuoden lopulla laaja erä elokuvapoliittisen komitean I osamietintöjä.

Toimikunta valmisti vuoden aikana TSL:lle seuraavat lausunnot: opetusministeriölle laatutukilautakunnan jäsenehdokkaista, opetusministeriölle kunnallisen elokuvatoiminnan kokeilua koskevasta muistiosta, valtion kamerataidetoimikunnalle sen laatimasta elokuvapoliittisesta muistiosta, opetusministeriölle valtion kamerataidetoimikunnan jäsenehdokkaista. Ajankohtaiset julkilausumat kanavoitiin julkistettavaksi Suomen elokuvajärjestöjen neuvottelukunnan kautta.

TSL on vuoden aikana ollut edelleen jäsenenä Elokuva- ja televisiokasvatuksen keskus ry:ssä ja Filmihullu ry:ssä. Jälkimmäisessä järjestössä TSL:ää ovat edustaneet Sulo Ikonen ja Christian Olsson. Suomen elokuvasaatiön neuvottelukunnassa on toimikuntaa edustanut Irmeli Aronen ja Suomen elokuvajärjestöjen neuvottelukunnassa Martti Soramäki.

X Sivistystyö työmailla

TSL:n työmaakirjasto

TSL:n työmaakirjaston johtokuntaan kuuluvat seuraavat henkilöt: puheenjohtajana S. Maaseututyöväenliiton sihteeri *Juhani Hietanen*, varapuheenjohtajana metsänhoitaja *Tauno Simonen* ja muina jäseninä ylitarkastaja *Otto Jokinen*, koulutussihteeri *Anna-Liisa Sirjamo*, sosiaalipäällikkö *Tapani Viitala*, ylitarkastaja *Reino Viranko*

ja opintos sihteeri *Sulo Hentula*. Johtokunnan sihteerinä on toiminut Sulo Hentula. Johtokunta on kokoontunut kertomusvuoden aikana kahdesti. Työvaliokunnan ovat muodostaneet puheenjohtajat ja sihteeri.

Kirjastonhoitajana on ollut opintoneuvoja *Kerttu Värn*. Hän on tehnyt lukuisia kirjastotoiminnan ohjaus- ja järjestelymatkoja, huolehtinyt kirjojen luokitus- ja kortistointitehtävistä, osallistunut kirjakaappien kunnostamiseen ja vastannut muista kirjaston toimintaan liittyvistä käytännön tehtävistä. Hän on myös osallistunut opinto-osaston tehtäviin.

Kirjaston toisena hoitajana ja kirjastoauton kuljettajana on toiminut opintoneuvoja *Eino Skants*. Hän on osallistunut kirjakaappien kunnostamiseen, uusien valmistamiseen sekä suorittanut jakelu-tehtävät savotoille ja TVL:n työmaille. Eino Skants on edelleen suorittanut opintotyötä metsämiesten keskuudessa luennoiden kursseilla ja opintopäivillä, perustanut opintokerhoja ja antanut opintoneuvontaa Oulun, Lapin, Kuopion ja Pohjois-Karjalan lääneissä.

Toisena autonkuljettajana ja työmaatoimitsijana on ollut opintos sihteeri *Kari Virtanen* ja Etelä-Suomen alueella tilapäisenä opintoneuvojana *Ari Korpela*. Kari Virtanen on osallistunut myös opinto-osaston opintosiihteeri- ja opinto-ohjaajakoulutuksen suorittamiseen.

Kirjaston kerkuspaikkana on ollut Pohjolan Opisto Haukiputaalla. Kirjojen määrä lisääntyi kertomusvuoden aikana 652 teoksella yhteismäärän ollessa 12 839 (v. 1972 12 187) kirjaa. Kirjakaappeja oli vuoden lopussa 289 (v. 1972 275).

Kirjalainauksissa on vuoden aikana ollut havaittavissa nousua etenkin Etelä-Suomessa sijaitsevilla metsätyömaille, mutta myös TVL:n työmaille Oulun ja Kainuun piireissä. Keskimääräisluku on ollut 2,05 lainasta kaappia kohden, kun otannassa oli mukana 34 kirjasto-kaappia. Kun tätä lukua käytetään kertoimena saadaan koko kirjaston lainausmääräksi 25000—26000 lainasta v. 1973 aikana.

Kirjastoautoille kertyi ajokilometrejä 49 700 kilometriä.

Toimintavuotena kirjasto sai valtionapua 31 000 markkaa, Metsämiesten Säätiolta saatiin 2 000 markkaa ja eri kunnilta yhteensä 1 400 markkaa. Kirjaston taloutta on hoitanut Työväen Sivistysliitto.

Muu sivistystyö työmailla.

Sivistystyön järjestämiseksi erällä työmaille sai liitto valtiolta 57 000 markan määrärahan. Varat on käytetty kurssi-luento- ja muuhun opintotoimintaan metsämiesten ja siirtotyömaiden vastaanottoasuntoloiden työntekijöiden keskuudessa.

Yhdessä TVL:n koulutusosaston kanssa järjestettiin kahdet koulutajakurssit TVL:n työsuojeluteknikoille, VaTy:n ja VVTL:n luottamushenkilöille: Väinö Voionmaan opistolla 29.1.—2.2. ja Ranta-Toi-

valan kurssikeskuksessa 19.—22.2. Osallistujia oli yhteensä 48. Opinto-ohjaajakursseja pidettiin Kuusamossa, Oulussa, Haapavedellä ja Puolangalla. Näille kursseille osallistui 49 eri ammattiosaston jäsentä. Työsuojelu-perusteet kursseja 3—6 tunnin ohjelmilla järjestettiin Kemijärvellä, Kuusamossa, Pudasjärvellä, Raahessa ja Oulussa. Näiden kurssien yhteinen osanottajamäärä oli 105.

Vastaanottoasuntoloissa (Helsinki, Lahti, Jyväskylä, Tampere, Turku) ovat opintokerhotyön organisoinnista huolehtineet o.t.o. iltaneuvojat yhdessä opintosihteeri Kari Virtasen kanssa. Vastaanottoasuntoloissa toimi 28 valtionapuun oikeutettua kerhoa iltaneuvojien ohjauskäyntien lukumäärä oli 160.

Kiinteän kerhotoiminnan lisäksi järjestettiin asuntoloissa useita viihdetilaisuuksia. Myös T-teatteri vieraili kaikissa asuntoloissa. Edelleen järjestettiin elokuvatilaisuuksia ja näiden tilaisuuksien tuloksena oli elokuvan kerhomuotoisen opiskelun viriäminen.

Kertomusvuoden aikana järjestettiin kaksi viikonlopun kurssitilaisuutta asuntolatoimikuntien itsehallinnon jäsenille ja opintokerhojen ohjaajille. Näille kursseille osallistui 70 henkeä.

Työmailla tehtyä sivistystyötä ovat Kari Virtasen lisäksi suorittaneet Eino Skants ja Kerttu Värn.

XI TSL:n ruotsinkielinen sihteeristö

TSL:n ruotsinkielisen sihteeristön (ABF:s svenska sekretariat) toimikuntaan ovat kuuluneet puheenjohtajan *Tom Saxén* ja toimikunnan jäsenenä *Rolf Johansson* (varapuheenjohtaja), *Yrsa Stenius*, *Marianne Laxén*, *Börje Bärnlund*, *Kaj-Erik Holmberg*, *Kurt Gustafsson* ja *Rauno Kousa*.

Toimikunta on vuoden kuluessa pitänyt 12 kokousta.

Ruotsinkielisen sihteeristön sihteerinä on ollut *Jarl Nordman* ja toisena sihteerinä 1.2. lähtien *Henrik Helenius*.

Ruotsinkielisiä kerhoja on valtionapukerhoina toiminut 68 kerhoa. Kerhot ovat opiskelleet kunnallispolitiikkaa, työväenliikkeen historiaa, ammattiyhdistystietoa ja yhteiskuntaoppia.

Pohjoismainen kurssi »Kommunen i dag» järjestettiin 12.—18. elokuuta KTV:n kurssikodissa Karjaalla. Kurssille osallistui 25 henkeä, näistä 10 Ruotsista ja 2 Norjasta. Kurssilla oli 16 luento- ja 21 muuta työntuntia. Ohjaajina olivat Jarl Nordman ja Henrik Helenius.

Lisäksi järjestettiin 5 muut kurssit, joilla yhteensä oli 125 osanottajaa ja 12 opintopäivät, joilla oli 134 osanottajaa.

Sihteerit Nordman ja Helenius ovat tehneet lukuisia neuvontamat-

koja ruotsalaisseuduille, antaneet opintoneuvontaa ja luennoineet jäsenjärjestöjen ruotsinkielisillä kursseilla. He ovat myös osallistuneet yhteispohjoismaisiin kursseihin Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa.

Kertomusvuoden aikana sihteeristö on julkaissut kirjekurssin »Kommunalpolitikens ABC».

Ruotsinkielisen toiminnan taloudellisena pohjana ovat olleet sen valtiolta saamat määrärahat, joiden yhteismäärä v. 1973 oli 44500 markkaa. Lisäksi on varoja kertynyt kuntien myöntämistä määrärahoista 4 410 markkaa ja TSL:n jäsenjärjestöjen jäsenmaksuista 10 000 markkaa. Ruotsalaiselta kulttuurirahastolta sihteeristö sai pohjoismaista kurssia varten 3 000 markkaa ja Ruotsalais-Suomalaiselta kulttuurirahastolta muuta kurssitoimintaa varten 4 000 markkaa. Sihteeristön kirjanpitoa on hoitanut Xenia Parros.

XII Työväenliikkeen radio- ja tv-järjestö

Työväenliikkeen radio- ja tv-järjestön puheenjohtajana on toiminut kirjailija Pentti Holappa, varapuheenjohtajana pääsihteeri Olavi Hurri 12.11. asti ja siitä lähtien taloussihteeri Simo Ojanen, sihteerinä tiedotussihteeri Marketta Kaunismaa 1.5. alkaen, siihen asti taloussihteeri Simo Ojanen. Jäseninä ovat olleet osastopäällikkö Veikko Oittinen, tiedotuspäällikkö Sakari Montonen, tiedotuspäällikkö Lauri Sivonen, johtaja Yrjö Toivainen, opintosihteeri Henrik Helenius, toimittaja Seppo Väisänen, toimittaja Pekka Hurme, osastopäällikkö K.-A. Leväaho, päätoimittaja Arjo Söderblom, maisteri Heikki Peltonen, lehdistösihteeri Kaj Laxén ja toimittaja Tom Saxén.

Järjestön johtokunta on pitänyt vuoden aikana 5 kokousta. Työvaliokunta on kokoontunut 9 kertaa.

Järjestö on kokouksissaan käsitellyt radio- ja tv-politiikkaan liittyviä asioita ja antanut niistä lausuntoja. Julkisuuteen annetut lausumat ovat koskeneet mm. kaapelitelevisiota, Mainos-tv:n laajentumispyrkimyksiä sekä sensurointeja ja erottamisia Yleisradiossa.

Väinö Voionmaan Opistossa Ylöjärvellä järjestettiin 24.—25.3. yleisradiopoliittinen seminaari, johon osallistui Yleisradion ohjelmatyöntekijöitä, hallintoneuvoston ja johtokunnan jäseniä sekä järjestön edustajia. Seminaari antoi kansanvaltaista yleisradiotoimintaa puoltavan julkilausuman.

Yhdessä jäsenjärjestöjen kanssa on järjestetty Yleisradion toimittajille tilaisuuksia, joissa on käsitelty jäsenjärjestöjä ja toimittajia kiinnostavia asioita.

XIII Työväentalomuseon valtuuskunta

Työväentalomuseon valtuuskunnan puheenjohtajana on toiminut SDP:n puheenjohtaja *Rafael Paasio*, varapuheenjohtajana pääjohtaja *R. H. Oittinen* ja jäseninä pääjohtaja *Jorma Jalava*, pääjohtaja *Eero Salovaara*, toimitusjohtaja *Kalervo Peitsalo*, toimitusjohtaja *Ilmari Lavonsalo*, toimitusjohtaja *Untamo Utrio*, maaherra *Sylvi Siltanen*, kansanedustaja *Lyyli Aalto*, kansanedustaja *Väinö Vilponiemi*, pääjohtaja *Erkki Raatikainen* ja johtaja *Sakari Kiuru*.

Valtuuskunnan työväliökunnan ovat muodostaneet toimitusjohtaja *Ilmari Lavonsalo* puheenjohtajana ja jäseninä taloudenhoitaja *Pentti Ketola*, järjestötarkastaja *Vihtori Lahti*, toimitsija *Sulo J. Ojanen*, osastonhoitaja *Veikko Sallinen*, taloudenhoitaja *Seppo Berg* ja opintosihteeri *Sulo Hentula*. Valiokunnan työvaliokunta on hoitanut museon toimintaan ja rahoituksen hankintaan liittyviä tehtäviä.

Museon paikalliseen hoitokuntaan Riihimäellä kuuluivat: puheenjohtajana *Sulo J. Ojanen*, sihteerinä *Aarne Nurmi*, rahastonhoitajana *Toimi Vehviläinen* ja muina jäseninä *Niilo Suominen*, *Reino Virta* ja *Laila Riihimäki*.

Museo oli yleisölle auki 1.5.—31.10. välisenä aikana lauantaisin ja sunnuntaisin. Tämän lisäksi ovat ryhmät päässeet museoon muina päivinä varaaminaan aikoina. Kävijöitä oli vuoden aikana kaikkiaan 828 henkeä.

Valtuuskunnan toimeksiannosta on suoritettu runsaasti esinekeräystä. Jo erilaisia kirjoja ja julkaisuja on kerääntynyt n. 1000 kpl. Näiden näytteillepano on toistaiseksi avoin kysymys ja valtuuskunta pitääkin tärkeänä, että työväentalomuseon lisäksi saataisiin kiireellisesti työväenliikettä koskeva museo.

XIV Ay-toimikunta

Ammattiyhdistystoimikuntaan ovat kuuluneet sihteeri *Leena Koljonen* puheenjohtajana ja jäseninä sihteeri *Eeva Hakala*, koulutusosaston päällikkö *Antti Heikkilä*, sihteeri *Jorma Kahllo*, tiedotussihteeri *Raimo Kantola*, valistussihteeri *Eugen Kaukolampi*, sihteeri *Unto Luhtasaari*, sihteeri *Holger Nieminen*. Toimikunnan sihteerinä oli alkuvuoden opintosihteeri *Pentti Järvinen*, 1.6.—1.10. opintosihteeri *Kari Virtanen* ja 10.10. lähtien opintosihteeri *Pentti Vainio*.

Ammattiyhdistysliikkeen, SAK:n paikallisjärjestöjen ja liittojen ammattiosastojen opintotoiminta on toimintavuoden aikana jatkuvasti kehittynyt suotuisaan suuntaan. Opintokerhojen määrä on noussut edellisen opintokauden määrästä 1600 kerhosta 2000 kerhoon.

Opintosihteereitä koulutettiin vuoden aikana 20 viikonloppukurs-

silla 553 ammattiosastojen ja paikallisosastojen sihteerä. Vuoden aikana on myös aloitettu opintosihteereiden jatkokurssien valmistelut.

Yhdessä SAK:n koulutusosaston kanssa järjestettiin jo toisena syksynä peräkkäin koulutuskampanja SAK:n paikallisjärjestöissä. Tilaisuuksia, joihin osallistui SAK:n ja TSL:n toimihenkilöitä järjestettiin n. 90. Koulutuskampanjan aikana esiteltiin SAK:n koulutusjärjestelmää ja koulutusorganisaatiota. Erityisesti painotettiin pienryhmätyöskentelyn, opintokerhojen tärkeyttä ay-liikkeen koulutusjärjestelmän peruskoulutuksessa.

XV Sosiaalitoimikunta

Sosiaalitoimikunnan puheenjohtajana on vuoden aikana toiminut puheenjohtaja *Uuno Raatikainen* ja jäseninä pääsihteeri *Aarne Lauhiainen*, sihteeri *Pertti Ritakoski*, järjestösihteeri *Taisto Tontti* ja sihteeri *Tenho Tuomainen*. Toimikunnan puheenjohtaja on toiminut alkuvuoden opintosihteeri *Sulo Hentula* ja syyskuun alusta lukien opintosihteeri *Pentti Järvinen*.

Sosiaalitoimikunnan tehtävänä on ollut kehittää opintotoimintaa Työväen Sivistysliiton jäsenjärjestöinä olevissa sosiaalisissa järjestöissä. Toimikunta on tehnyt esityksiä TSL:n kirjeopistolle käytettäväksi sopivaksi uudeksi opintoaineistoksi. Loppuvuodesta on kiinnitetty huomiota koulutusorganisaation kehittämiseen sosiaalisten järjestöjen piirissä. Eläkkeensaajien Keskusliittoon on rakennettu kaikki eläkkeensaajien yhdistykset käsittävät opintosihteeriverkosto ja valittujen opintosihteereiden koulutustoiminta on käynnistetty. Vuoden aikana on järjestetty kaksi eläkkeensaajien yhdistysten opintosihteereiden peruskurssia, josta syystä opintokerhotoiminta eläkkeensaajien Keskusliiton piirissä syyskaudella huomattavasti lisääntyi. Vuoden aikana on toimikunnan aloitteesta toimitettu varhaisnuorisotoiminnan piirissä käytettäväksi »Kotkien käsikirja».

XVI Kuluttajatoimikunta

Kuluttajatoimikunnan puheenjohtajana on toiminut *Viljo Ripatti* ja jäseninä *Kaj Bärlund*, *Hulda Böhling*, *Eino Lahtinen*, *Terttu Leppänen*, *Eero Ollikainen*, *Olli Paunu*, *Marja-Liisa Piila*, *Helvi Westphalen* ja *Martti Åberg*. Toimikunnan sihteerinä on ollut *Sulo Hentula*.

Toimikunta järjesti Kuluttajapolitiikan seminaarin 3.9. Helsingissä. Seminaariin osallistui 38 jäsenjärjestön edustajaa.

XVII Ranta-Toivalan kurssikeskus

TSL:n Ranta-Toivalan kurssikeskus aloitti toimintansa v. 1972. Vuoden 1973 aikana valmistui kurssikeskuksen käyttöön uusi sauna ja rakennuspuolella jatkettiin viimeistelyitä. Rinteesen ja saunaraantaan rakennettiin portaat ja piha- ja rantarinne tasoitettiin ja nurmetettiin.

Vuoden 1973 aikana järjestettiin kurssikeskuksessa 29 viikonloppukurssit, 4 yhden päivän kurssit, 3 neljän päivän kurssia ja yksi yhdeksän päivän leiri, joilla osanottajien määrä yhteensä oli 1131. Lisäksi oli muita tilaisuuksia 30 (kokouksia ym), joilla osanottajamäärä oli 1015.

Uusi sauna saavutti suuren suosion ja useita ryhmäkuntia saapui Ranta-Toivalaan nimenomaan vain saunoakseen.

Kurssikeskuksen rakennustoimikuntaan ovat kuuluneet puheenjohtajana piirisihteeri *Onni Hyvönen*, sihteerinä toimittaja *Eino Kyyhkynen* ja jäseninä rakennusurakoitsija *Veikko Hiltunen*, tarkastusinsinööri *Raimo Erjavaara*, kattilaseppä *Paavo Vartiainen* ja insinööri *Seppo Jääskeläinen*. Jääskeläinen on toiminut myös rakennussuunnittelijana ja töiden valvojana.

Ranta-Toivalan kurssikeskuksen hoitokuntaan kuuluvat TSL:n liittotoimikunnan nimeämänä puheenjohtajan toimittaja *Eino Kyyhkynen* ja jäseninä piirisihteeri *Onni Hyvönen* (varapj), konttoristi *Sirkka Kortelainen* sihteerinä, fil.yo. *Ulla-Maija Koponen*, merkonoomi *Vuokko Raatikainen*, kattilaseppä *Paavo Vartiainen* ja työnjohtaja *Tauno Vepsäläinen*. Hoitokunnan raha-asioita on hoitanut kirjanpitäjä *Sirkka Mikkola*, kurssikeskuksen emäntänä on toiminut *Anneli Pirskanen*, talonmies-kiinteistöhoitajana *Jaakko Pirskanen* ja keittiöapulaisena *Mervi Lapeteläinen*.

XVIII T-teatteri

Työväen Sivistysliitto TSL ry:n yhteydessä toimiva T-teatteri esiintyi vuoden 1973 aikana lähes 40 kertaa. Näistä esityksistä tapahtui Ruotsin suomalaisten parissa kymmenen.

Esityksiä oli seuraamassa lähes 11 000 katsojaa.

Teatteri esitti vuoden 1973 kuluessa kolmea näytelmää sekä valmisti vuoden lopulla neljättä näytelmää, jonka ensiesitys tapahtui vuoden 1974 puolella.

Teatteriin olivat vuoden 1973 aikana kiinnitettynä Arja Pekuri (koko vuoden), tammikuun ajan Martti Romppanen, tammi–heinäkuun Eero Soininen ja helmi–heinäkuun ajan Martti Tschokininen sekä elo–joulukuun ajan Paavo Piironen sekä Risto Palm. Lisäksi oli lyhytaikaisella sopimuksella teatteriin kiinnitettynä Inga-

Liisa Laukka. Vuoden lopulla kiinnitettiin lisäksi kaksi näyttelijää, Leif Lönnqvist ja Tuija Ahvonen (Nurminen).

Ohjaajina ovat toimineet Ari Kallio, Raiku Kemppi ja Jyrki Lehtinen. Dramaturgin tehtäviä ovat hoitaneet Outi Nyytjä ja Raiku Kemppi. Säestäjinä toimivat teatterin esityksissä Aaro Kurkela ja Jan Uhlenius, joka on myös säveltänyt T-teatterille lauluja. Lisäksi lyhyin sopimuksin on teatterin palveluksessa ollut lavastajia.

Teatteria varten kirjoitettiin vuoden 1973 aikana kolme näytelmää. Vuoden 1903 Forssan kokousta käsittelevän näytelmän, jonka ensi-ilta oli 8.4. kirjoitti T-teatteria varten kirjailija Eila Pennanen. Toimittaja Seppo Ahti, pakinoitsija Bisquit kirjoitti teatterille sketsisarjan »Sitten välitystä on muutettava» ja kirjailija Mirjam Polkusen näytelmä »Patsas, joka oli kääntynyt selin» sai ensiesityksensä vuoden 1974 tammikuussa.

T-teatteri on saanut opetusministeriöltä toimintaansa varten 45 000 markan määrärahan.

XIX TSL:n tutkimustyöryhmä

Helsingin yliopiston piirissä toimivan työväenliikkeen historian tutkimusryhmän kanssa on jatkettu yhteistyön kehittämistä TSL:n kanssa. TSL:n tutkimustyöryhmään ovat vuoden aikana kuuluneet puheenjohtajana VTK, poliittisen historian assistentti *Lauri Haataja*, VTK, poliittisen historian assistentti *Seppo Hentilä*, VTK, asistentti *Markku Jääskeläinen*, VTK, poliittisen historian assistentti *Jussi Turtola*. Ryhmän sihteerinä ovat toimineet VTK *Matti Lahtinen* ja joulukuun alusta lukien VTK *Pentti Järvinen*.

Tutkimusryhmä on samalla toiminut Suomen työväenliikkeen historian oppikirjan toimituskuntana kuitenkin niin, että toimituskuntaan on lisäksi kuulunut poliittisen historian laitoksen dosentti *Jorma Kalela*.

Tutkimusryhmän toimesta järjestettiin 3.–4. helmikuuta työväenliikkeen historian tutkimusta käsittelevä seminaari ja 10–11. marraskuuta yhdessä Tampereen yliopiston työväenliikkeen historian tutkimusryhmän kanssa seminaari »Työväenliike joukkoliikkeenä». Tutkimusryhmä on vuoden aikana aloittanut Työväenliikkeen historian oppikirjan toimittamisen ja toimituskunta on syyskaudella kokoontunut noin kerran viikossa. Tutkimusryhmän työvaliokunta on vuoden aikana kokoontunut 11. kertaa. Lisäksi ryhmä järjesti kirjan kirjoittajille seminaarin 16–18.6. KTV:n kurssikeskuksessa.

Vuoden aikana on aloitettu pohjoismaisen työväenliikkeen historian tutkimusryhmien kokouksen valmistelu. Seppo Hentilä ja Jorma Kalela ovat sen vuoksi käyneet kaksi kertaa Uppsalassa Ruotsissa. Lisäksi Seppo Hentilä on TSL:n edustajana osallistunut kansainvälisen

työväenliikkeen historian tutkijoiden kokoukseen Linz'issä Itävallassa. Seppo Hentilä ja Jorma Kalela ovat ryhmän nimissä luennoineet SDP:n Forssa-seminaarissa. Ryhmän aloitteesta ja johdolla on vuoden aikana valmistunut Heikki Laavolan tutkimus »Forssan ohjelman synty», jonka käsikirjoitus on jätetty kustantajalle. Ryhmä on lisäksi hankkinut Espoon työväenliikkeen historian kirjoittajaksi Tero Tuomiston ja Sos.-dem. nuorisoliikkeen historian jatko-osan kirjoittajaksi Päivö Puhakaisen.

XX TSL:n kirjallisuustoimikunta

Työväestön kirjallisuuden ja kirjoittamisen harrastuksen lisäämiseksi perustettiin 13.10. TSL:n Kirjallisuustoimikunta.

Toimikuntaan valittiin seuraavat henkilöt: toimittaja *Mirjam Polkunen* puheenjohtajaksi ja jäseniksi kirjailija *Anu Kaipainen*, sihteeri *Pekka Kinnari*, toimittaja *Juhani Niemi*, dramaturgi *Outi Nyytjä*, kirjailija *Eila Pennanen*, kirjailija *Arvo Salo*, toimitussihteeri *Jorma Savikko*, kustannusvirkailija *Matti Suurpää*, toimittaja *Pekka Tarkka*. Toimikunnan sihteerinä on *Ritva Penttonen*.

Kirjallisuustoimikunnan toiminnan alkaminen siirtyi v. 1974 puolelle.

XXI yhteistyö muiden järjestöjen ja laitosten kanssa

TSL:n, Suomen Työväen Musiikkiliiton ja Työväen Näyttämöiden liiton yhteinen neuvottelukunta ei ole vuoden aikana kokoontunut, vaan yhteistoiminta on tapahtunut liittojen toimistojen kesken. Yhteistoiminnan aktivoimisesta on kuitenkin keskusteltu.

Vapaan Sivistystyön Yhteisjärjestön jäsenenä Työväen Sivistysliitto on osallistunut alan yhteistoimintaan. Opintosihteeri Lassi Ahtiainen on yhteisjärjestön hallituksen varapuheenjohtaja.

Yhdessä muiden pohjoismaisten työväen sivistysliittojen kanssa on valmistettu yhteispohjoismainen TSL-näyttely, jossa esitellään pohjoismaisten työväen sivistysliittojen tärkeimmät toimintaperiaatteet ja toimintamuodot.

Merimiesten kulttuuripäivät

Merimiesten kulttuuripäivät järjestettiin yhdessä Suomen Merimiesunionin ja Merimiesten Palvelutoimiston (MEPA) kanssa 15.—17.6. Maarianhaminassa.

Kulttuuripäiviin sisältyivät seuraavat tapahtumat:

Kulttuuripäivien ja merimiestäiteen ja harrastustöiden näyttelyn avajaiset museolaiva Pommernilla, katutanssiaiset, urheilukilpailut,

kirjallinen matinea, iltajuhla Möckelössä, merimieskirkko, meripelas-tusnäytös ja kulttuuripäivien pääjuhla, jossa juhlapuheen piti opetusministeri Ulf Sundqvist. Tilaisuuksiin osallistui yhteensä n. 4000 henkeä.

Järjestelyihin osallistui liitosta opintosihteeri Sulo Hentula ja liiton pääsihteeri Olavi Hurri piti puheen avajaistilaisuudessa. Kulttuuripäiviin liittyi myös Pekka Kinnarin kirjoittaman romaanin »Mathilda ja pojat» ilmestyminen. Kirjan kustansi Kansan Voima Oy ja sen levityksestä on vastannut TSL:n kulttuurivälitys.

Työväen Musiikkitapahtuma Valkeakoskella

TSL:n Etelä-Hämeen piirijärjestö ja TSL:n Valkeakosken opintojärjestö järjestivät 27.—28.7. Valkeakoskella musiikkitapahtuman, joihin osallistui n. 8000 henkeä. Liitto osallistui järjestelyihin tarpeelliseksi osoittautuneissa kohdissa tukien järjestäjiä heidän pyrki-myksissään.

Forssa-70

Vuonna 1973 oli Forssan puoluekokouksesta kulunut 70 vuotta. Tämän johdosta järjesti SDP »Forssa-70» juhlallisuudet Forssassa 17.—19.7. TSL osallistui järjestelyihin monin eri tavoin: 17.8. järjestettiin (TSL:n Lounais-Hämeen opj.) musiikki-ilta, johon osallistui n. 500 henkeä, 19.8. paljastettiin TSL:n valmistuttama Pietari Salmenojan muistolaatta ja Sosialismin kuvia-näyttely oli sijoitettuna Forssan työväentaloon. Lisäksi oli ennen varsinaisten juhlapäivien alkamista järjestetty »Ideologinen seminaari» 15.—17.7. Seminaarin työhön osallistui 45 henkeä.

XXII Liiton piirijärjestöt ja opintojärjestöt

Piirijärjestöt

Vuoden 1973 lopussa liitolla oli kymmenen piirijärjestöä, joista kuusi oli perustettu toimintavuoden aikana: TSL:n Etelä-Hämeen piirijärjestö, TSL:n Helsingin piirijärjestö, TSL:n Kuopion piirijärjestö, TSL:n Kymen piirijärjestö, TSL:n Lapin piirijärjestö, TSL:n Mikkelin piirijärjestö, TSL:n Oulun piirijärjestö, TSL:n Pohjois-Karjalan piirijärjestö, TSL:n Satakunnan piirijärjestö ja TSL:n Uudenmaan piirijärjestö. Uusista piirijärjestöistä on suurin osa aloittanut toimintansa vasta kertomusvuoden loppuvaiheessa, joten toiminta on ollut lähinnä tulevan kauden toiminnan suunnittelua.

Muut piirijärjestöt järjestivät opinto-ohjaajakursseja, opintosihteerikursseja ja seminaareja. Oulun piirijärjestö järjesti 7 MI-kurssit,

joilla koulutettiin 106 uutta opinto-ohjaajaa ja ideologisen seminaarin, johon osallistui 100 henkilöä. Kuopion piiri järjesti aluepoliittisen kulttuuriseminaarin ja Etelä-Hämeen piiri Valkeakosken musiikkitapahtuman.

Liitto on pitänyt yhteyttä piirijärjestöihinsä kuukausittain lähetetyllä järjestökirjeellä. Liiton edustajat ovat myös käyneet piirikokouksissa ja toimikuntien kokouksissa.

Liiton edustajakokouksessa asetettu piirijärjestöjen neuvottelukunta piti kokouksensa 4.11. Ranta-Toivalassa, Kuopiossa.

Opintojärjestöt

Toimintavuoden aikana perustettiin seuraavat kahdeksan uutta opintojärjestöä:

TSL:n Vammalan seudun opintojärjestö 23.1., TSL:n Tornion opintojärjestö 6.2., TSL:n Kesken Kymenlaakson opintojärjestö 23.2., TSL:n Ylä-Satakunnan opintojärjestö 1.3., TSL:n Ylä-Karjalan opintojärjestö 11.3., TSL:n Keravan opintojärjestö 17.4., TSL:n Sisä-Savon opintojärjestö 25.4., TSL:n Järvenpään seudun opintojärjestö 16.5.

Kertomusvuoden päättyessä liitolla oli 69 opintojärjestöä: Alavuden, Espoon, Haminan seudun, Harjavallan seudun, Hausjärven, Heinolan seudun, Helsingin, Hyvinkään, Hämeenlinnan seudun, Ilo-mantsin seudun, Imatran, Itä-Pohjanmaan, Itä-Savon, Janakkalan, Joensuun seudun, Jokilaaksojen, Joutsan-Luhangan, Joutsenon, Jyväskylän seudun, Jämsän seudun, Järvenpään seudun, Kainuun, Kemin, Keravan, Keski-Karjalan, Kesken Kymenlaakson, Keuruun seudun, Koillis-Lapin, Kokkolan, Korpilahden, Kotkan seudun, Kouvolan seudun, Kuopion, Kuusankosken, Lahden seudun, Lappeenrannan seudun, Lohjan, Lounais-Hämeen, Loviisan seudun, Länsirajan, Mikkelin seudun, Nurmijärven, Oulun seudun, Pieksämäen seudun, Pielisen seudun, Pihtiputaan, Porin seudun, Porvoon seudun, Raahan seudun, Rauman seudun, Riihimäen, Rovaniemen seudun, Ruoveden, Salon seudun, Seinäjoen, Sisä-Savon, Tampereen, Tornion, Turun seudun, Uudenkaupungin, Vaasan, Valkeakosken, Vammalan seudun, Vantaan, Varkauden, Ylä-Karjalan, Ylä-Satakunnan, Ylä-Savon ja Äänekosken opintojärjestöt. Työväen Sivistis-työjärjestöjä, jotka toimivat entisillä perusteilla, on enää yksi: Nokian Työväen Sivistystyöjärjestö.

Opintojärjestöjen ja liiton välistä yhteyttä on pidetty kuukausittain lähetetyillä järjestökirjeillä ja liiton edustajien käynneillä vuosikokouksissa ja toimikuntien kokouksissa.

Opintojärjestöjen neuvottelupäivät pidettiin Väinö Voionmaan opistolla 5–6.5.1973 ja Ranta-Toivolassa 11–12.5.1973.

Opintoneuvonta ja muu opintokerho-opiskelua tukeva toiminta on ollut keskeisintä opintojärjestöjen työssä. Kertomusvuoden päättyessä opintojärjestöillä oli yksi päätoiminen ja 70 oman toimensa ohella työskentelevää opintoneuvojaa.

Opintojärjestöt ovat osallistuneet yhä enenevässä määrin kunnallisiin kulttuuritapahtumiin sekä järjestäneet myöskin itsenäisesti alueellisesti varsin mittavia tilaisuuksia. Tällaisista mainittakoon Jämsänjokilaakson kulttuuripäivät, Valkeakosken Työväen Musiikkitapahtuma, Pielisen viikko, Rauman »Jokamiehen kulttuuripäivät» ja Jyväskylän opintojärjestön osuus jo valtakunnallisestikin merkittävässä Jyväskylän Talven järjestelyissä. Lounais-Hämeen opintojärjestö antoi merkittävän työpanoksen Forssa -73 järjestelyissä.

Opintojärjestöjen taloudelliset toimintaedellytykset ovat merkittävässä määrin parantuneet kunnallisten avustusten nousun myötä. Suurimmat kunnalliset toiminta-avustukset kertomusvuotena olivat 20 000 markkaa, mutta edelleen löytyy myöskin kuntia, joissa ei anneta arvoa järjestömuotoiselle aikuiskoulutustyölle eikä sitä näin ollen tueta.

XXIII Julkaisutoiminta

1. Aikamerkki

Työväen Sivistysliiton äänenkannattaja AIKAMERKKI ilmestyi vuonna 1973 yhdeksän kertaa. Kahdeksan numeroa julkaistiin tabloid-kokoisena offset-rotatiiolehtenä. Huhtikuussa Aikamerkki ilmestyi Työväen Kuvataidetoimikunnan erikoisnumerona, jonka toimitti ja taittoi taitelija Toimi Kiviharju.

Aikamerkin painosmäärä vaihteli 8–10 000. Sen tilauslevikki vuoden lopussa oli n. 4000, joista vapaakappaleita oli n. 800. Vapaakappaleina lehteä on jaettu liiton edustajakokouksen osanottajille ja eri toimikuntien jäsenille sekä jäsenjärjestöjen toimistoihin.

Aikamerkin toimitusneuvostona on ollut TSL:n liittotoimikunta. Lehden päätoimittajana toimi Olavi Hurri 1.11. saakka, minkä jälkeen valittiin päätoimittajaksi lehden toimitussihteeri Niilo Johansson.

2. Opaskirjaset, opintosuunnitelmat ja kirjekurssit

Ammattiyhdistystiedon perusteet	3 000 kpl	93 s.	6 opk.
Järjestö- ja kokoustiedon perusteet	3 000 kpl	85 s.	6 opk.
Keskustelemme sosiaalipoliitikasta	300 kpl	106 s.	5 opk.
Lyhyt johdatus marxilaiseen kansantaloustieteeseen	1 000 kpl	73 s.	3 opk.
Luottamusmiestiedon perusteet	3 000 kpl	62 s.	6 opk.
Sihteerin tehtävät	300 kpl	37 s.	4 opk.

Työlainsäädännön perusteet	2 000 kpl	103 s.	5 opk.
Työsuojelun perusteet	7 000 kpl	136 s.	6 opk.
Sosiaalidemokratian aateperintö	1 000 kpl	36 s.	
Sosialismi ennen Marxia	1 000 kpl	36 s.	
Opintoaineistoluettelo	20 000 kpl	36 s.	
Kerho-opiskelu	10 000 kpl	48 s.	
Opintosihiteeriopisto	5 000 kpl	34 s.	

Painetut ohjelmat, esitteet ja julisteet:

Ammattiyhdistystiedon kurssien esite	50 000 kpl
Propaganda iske -esite	20 000 kpl
Tule mukaan kerho-opiskeluun — seinäjuliste	10 000 kpl
TSL:n lähiajan toiminnan suuntaviivat	10 000 kpl
Työväentalomuseo -esite	2 000 kpl

3. Muu julkaisutoiminta

Vuoden aikana on julkaistu kaksi uutta levyä: SDP:n puheenjohtaja Rafael Paasion 70vuotispäivän kunniaksi »Paasio 70», johon on koottu otteita vanhoista nauhoista ja haastateltu Paasiota ja Merimiesten kulttuuripäiville mini-LP »Shanties» (»Äländska sångare sjunger»). Liiton julkaisemia erityisäänilevyjä on täten nyt kaikkiaan yhdeksän. Lisäksi on levyistä Työväenlauluja I ja Työväenlauluja II tehty kasetit. Levyjen menekki on edelleen hyvä.

Merimiesten kulttuuripäiville ilmestyi myös liiton toimesta Pekka Kinnarin romaani »Mathilda ja pojat».

Liitolle valmistui vuoden kuluessa kaksi näyttelyä. Sosialismin kuvia -näyttely käsittelee työväen kuvaperinnettä vuosien 1899 ja 1917 välisenä aikana. Näyttelyssä esitetään toisaalta sitä, miten kuvia käytettiin aatteen eteenpäinviemiseksi ja toisaalta miten aate, ideologia ilmeni kuvissa. Näyttely valmistui SDP:n Forssan kokouksen 70-vuotisjuhlaan ja on sen jälkeen kiertänyt jäsenjärjestöjen ja opintojärjestöjen tilaisuuksissa.

Näyttelyn valmistamisen mahdollisti Suomen Kulttuurirahaston myöntämä 10 000 markan apuraha.

Yhteispohjoismaisen TSL-näyttely valmistui ja saatiin Suomeen aivan vuoden lopulla, joten se voitiin esitellä vain lehdistölle 19.12. TSL sai 7 suomenkielistä näyttelyä ja 1 ruotsinkielisen näyttelyn. Näyttelyitä lähetetään eri puolille Suomea. Yhteispohjoismaisen näyttely aikaansaatii Pohjoismaisen kulttuurirahaston tuella.

»Forssa 70» juhlallisuuksien johdosta liitto valmistutti Pietari Salmenojan muistolaatan pronssista. Laatan suunnitteli ja valmisti kuvanveistäjä Antero Ruotsalainen. Se on kiinnitettynä talon seinään, joka nykyään on Salmenojan syntymäkodin paikalla.

XXIV TSL:n edustus yleisluontoisissa järjestöissä ja toimi kunnissa

Sen lisäksi, että liitto on lähettänyt edustajansa järjestöjen vuosijuhliin, edustajakokouksiin ja kansansivistysjärjestöjen yhteisiin neuvottelutilaisuuksiin, on liitolla ollut vakinainen edustajansa *Folke Bernadotten Muistosäätiön* hallintoneuvostossa Seppo Berg; *Helsingin Yliopiston Kansansivistystoimikunnassa* Lassi Ahtiainen, varalla Seppo Berg;

Kansanvalistusseuran radio- ja televisiotoimikunnassa Jussi Pikkusaari;

Kansansivistysrahaston TSL:n rahaston hoitokunnassa puheenjohtajana Sakari Kiuru, Olavi Hurri 1.11. asti ja Jussi Pikkusaari 1.11. lähtien ja asiamiehenä Seppo Berg;

Kansansivistysrahaston valtuuskunnassa Olavi Hurri ja Seppo Berg, varalla Veikko Jauhiainen;

Kirjastoasiain neuvottelukunnassa Kerttu Värn;

Suomalaisen Kirjallisuuden edistämisrahaston valtuuskunnan humanistisessa osastossa Niilo Johansson, varalla Lassi Ahtiainen ja yhteiskunnallisessa osastossa Pentti Järvinen, varalla Simo Ojanen;

Opintokeskusten yhteistoimikunnassa Erkki Husu puheenjohtajana;

Suomen Akatemian lautakunnassa R. H. Oittinen;

Työväen Akatemian hallintoneuvostossa Heikki Mäenpää, johtokunnassa Erkki Husu;

Svenska Social- och Kommunalhögskolanin hallituksessa Sigurd Norrmén,

Tampereen Yliopiston valtuuskunnassa Heikki Mäenpää, varalla Simo Ojanen;

SAK:n koulutusvaliokunnassa Pentti Järvinen; syyskautena Pentti Vainio

Vapaan Sivistystyön Yhteisjärjestön hallituksessa Lassi Ahtiainen varapuheenjohtajana;

Venäjänkielen edistämissäätiön valtuuskunnassa Olavi Hurri, hallituksessa Martti Ruohonen.

Suomi- Neuvostoliitto-Seuran kansansivistysjaostossa Olavi Hurri ja Veikko Jauhiainen.

XXV Kansainvälinen toiminta

Liiton kansainvälinen toiminta on toimintavuoden aikana jatkunut monipuolisena. Lukuunottamatta perinteellistä pohjoismaista yhteistoimintaa liitolla on ollut yhteyksiä muihin sekä Länsi- että Itä-Euroopan maihin. Pohjoismaiden TSL-järjestöjen kesken on monia jo vakiintuneita yhteispohjoismaisia kysymyksiä käsitteleviä yhteistoimintamuotoja. Yhteisneuvotteluihin ja kokouksiin ovat pääasiassa osallistuneet liiton pääsihteeri ja puheenjohtaja.

Liitto on Työväen Sivistysliittojen kansainvälisen federaation (IFWEA) jäsen. IFWEA:n konferenssissa 9.—10.5. Genevessä edusti liittoa Leena Koljonen. IFWEA järjesti Länsi-Saksassa federaation jäsenjärjestöille tarkoitetun kansainvälisen kurssin 7.—13.10. Tälle kurssille osallistuivat TSL:sta Matti Lahtinen ja Lassi Ahtiainen.

Geneven pohjoismaisen kansanopiston vuosikurssille 26.5.—13.7. osallistuivat Suomesta Tuula Joki, Helsingistä, Helena Korhonen Hiekkaharjasta, Johanna Söderholm Helsingistä, Jouko Erkkola Lappeenrannasta, Väinö Karjalainen Porista ja Arjo Söderblom Helsingistä. Opetusministeriö myönsi kurssia varten 16 500 markan apurahan. Puheenjohtaja Kiuru on Geneve-koulun johtokunnan puheenjohtaja. Johtokunnan jäseninä ovat Suomesta Jussi Pikkusaari ja Olavi Hurri, varalla Erkki Husu.

Geneven pohjoismaisen kansanopistoyhdistyksen sääntömääräinen edustajakokous pidettiin 27.11. Suomessa.

Skandinaaviselle kurssille Holly Royde Collegessa Manchesterissa 24.4.—19.7. osallistuivat Suomesta Ari Aro Siivikkalasta, Tarja Halonen Helsingistä, Hannu Martin Espoosta, Maritta Nironen Kymistä, Terttu Peltonen Helsingistä, Juhani Päivärinta Mertiestä, Marleena Vento Lahdesta. Jokainen lähtijä sai opetusministeriöltä 3 600 markan apurahan.

Pääsihteeri Olavi Hurri teki 13.—21.2. matkan Neuvostoliittoon APN:n kutsusta ja kävi tällä matkalla neuvotteluja Znanije-seuran kanssa.

UNESCON myöntämän apurahan turvin tekivät opintojohtaja Erkki Husu ja VTK Markku Jääskeläinen 7.5.—1.6. opintomatkan Kuubaan tutustuen matkallaan Kuuban aikuiskasvatustyöhön.

Seppo Berg osallistui Vapaan Sivistystyön yhteisjärjestön 14.—24.5. tekemään Neuvostoliiton matkaan TSL:n edustajana. Delegaatio tutustui matkalla Neuvostoliiton aikuiskasvatustyöhön ja Znanije-seuran toimintaan.

Oslossa pidettyyn pohjoismaiseen yhteistyökokoukseen 7.6. osallistui Olavi Hurri.

Norrbottenin Norden-yhdistyksen kanssa järjestettiin suomenkielen seminaari 23.7.—3.8. VV-opistolla Ylöjärvellä. Kurssilla oli 35 ruotsinmaalaista osanottajaa.

TSL:n ruotsinkielinen sihteeristö järjesti 12.—18.8. pohjoismaisen kurssin, jolle suomalaisten osanottajien lisäksi osallistui 10 henkilöä Ruotsista ja 3 Norjasta.

Työväen kuvataidetoimikunta järjesti 16.—23.8. kuvataideopintomatkan Tsekkoslovakiaan, jolla oli 35 osanottajaa. Opinnollisena ohjaajana oli maist. Timo Vuorikoski.

Yhteispohjoismainen kulttuurikonferenssi järjestettiin 4.—9.11. Aulangolla. Liitosta osallistuivat konferenssiin Jussi Pikkusaari,

Veikko Jauhiainen, Niilo Johansson ja Marketta Kaunismaa. Osanottajia oli kaikkiaan 10 Ruotsista, 10 Norjasta, 8 Tanskasta, 2 Islannista ja 9 Suomesta.

Sulo Hentula ja Risto Talonen tekivät Sosialistisen Akatemian kutsumina matkan Tsekkoslovakiaan 3.—13.9.

Pohjoismaiseen ay-konferenssiin Täljövikenissä Ruotsissa 1.—5.10. osallistuivat Jussi Pikkusaari, Leena Koljonen, Pekka Heinonen, Raimo Kantola, Hannu Alanoja, Pentti Vainio, Kari Virtanen ja Marketta Kaunismaa.

Pohjoismaiseen aikuispoliittiseen konferenssiin 4.—12.9. Tanskassa osallistuivat Risto Talonen, Erkki Tapola, Erkki Husu, Marketta Kaunismaa, Jarl Nordman ja Jorma Turunen.

Työväen kuvataidetoimikunta järjesti lähinnä toimikunnan jäsenille tutustumis- ja opintomatkan Tukholmaan 9.—4.11. Osallistujia oli kaikkiaan 16.

Ruotsissa Brunnsvikissa pidettyyn Taideaineiden M2-kurssiin 17.—21.11. osallistui Veikko Jauhiainen.

Unkarin tiedeseuran TIT:n pääsihteeri tri Vonsik Gyula ja unkarilaisen Eötvös Lovánd-yliopiston aikuiskasvatustieteen johtaja Andor Maroti vierailivat huhtikuussa liitossa tutustuen TSL:n työhön ja Suomen aikuiskasvatustyöhön.

Tsekkoslovakian Tieteen, kulttuurin ja politiikan sosialistisen akademian edustajat insinööri Miroslav Guth ja tri Josef Kutka olivat liiton vieraina opintomatalla Suomessa 15.—22.6.

Pohjoismainen rehtorikokous pidettiin 9.11. Helsingissä. Kokouksessa oli 12 pohjoismaiden edustajaa.

Friedrich-Ebert-Stiftungin kutsumana vieraili 20-henkinen valtuuskunta 13.—25.5. Länsi-Saksassa. Valtuuskunta oli koottu lähinnä opintojärjestöjen edustajista.

Ruotsin ABF:n toimihenkilö Rune Olsson oli stipendimatalla Suomessa marras—joulukuussa tutustuen kuukauden ajan TSL:n työhön ja Suomen aikuiskasvatustyöhön yleensä.

XXVI Lausunnot

Liitto on vuoden aikana antanut seuraavat lausunnot, julkilausumat ja esitykset:

Edustajakokouksen julkilausuma yhteiskunnassa vallitsevasta taloudellisesta ja sivistyksellisestä eriarvoisuudesta

Yhteiskunnassa vallitsee edelleenkin taloudellinen eriarvoisuus ja siihen perustuva tasa-arvon puute sivistyksen alueella. Työväenliike ja TSL sen osana vaatii kansanvallan toteuttamista myös kulttuurielämässä. Se edellyttää yhteiskunnan kaikille aloille ulottuvaa muuttamista, uudistamista.

Edistyskellisen kulttuuripolitiikan pyrkimys tasa-arvoisuusperiaatteiden toteuttamiseen myös peruskoulun jälkeisessä koulutuksessa on kohdannut voimakasta porvarillista vastustusta. Se on osittain ilmennyt myös edistyskellisten kulttuuripolitiikkojen henkilökohtaisena mustaamisena. Yksityisen pääoman asemien ja eriarvoisuuden säilyttämis- ja lisäämispyrkimys näkyy myös viestintäpolitiikassa. Tätä tavoitetta palvelisi kaupallinen kaapelitelevisioverkosto, jonka avulla pyritään lisäämään eriarvoisuutta nykyisestääänkin.

Sivistyskelliseen tasa-arvoisuuteen ei päästä vain lupaamalla siihen oikeus. Yhteiskunnan on turvattava siihen myös todelliset mahdollisuudet. TSL taistelee sivistyskellisen tasa-arvon toteuttamiseksi ja sillä on tässä uudistustyössä merkittävä osuus. Edustajakokous kiirehtii opintokeskuslain aikaansaamista.

Vahvistaen TSL:n lähiajan toimintaa koskevat suuntaviivat liiton edustajakokous korostaa aatteellisen keskustelun laajentamisen ja syventämisen merkitystä. Yhteiskunnan jatkuva uudistaminen työväenliikkeen ihanteiden mukaisesti on mahdollista vain päämääristä ja tavoitteista hyvin tietoisien jäsenistön ja kannattajakunnan kautta. Erityisen tärkeänä on pidettävä työväenliikkeen eri tasoilla työskentelevien ihmisten välisen kanssakäymisen voimakasta lisäämistä. Yhteiskunnalliseen päätöksenteon demokratisoiminen kansalaisten osallistumisesta ja vaikuttamisesta lisäämällä käy luonnollisimmin ja tehokkaimmin kansalaisjärjestöjen toimintaa kehittämällä. TSL:n edustajakokous pitää liiton tärkeänä tehtävänä työväenliikkeen järjestötoiminnan uudistamista ja järjestöjen toimintakyvyn lisäämistä. Tähän on tähdättävä sekä yhteiskunnallisen keskustelun edistämisen että järjestötoiminnan rakenteen ja toimintamuotojen ennakolluottoman kehittämisen avulla.

Forssan puoluekokouksen 70-vuotisjuhluvuonna Työväen Sivistysliiton edustajakokous toteaa, että tällä tapahtumalla on ollut erittäin syväle ulottuva vaikutus sekä työväenliikkeeseen että koko yhteiskuntaan. Suuri osa silloin asetetuista tavoitteista on saavutettu, mutta monet ovat vieläkin toteuttamatta. TSL katsoo omien tehtäviensä luonteesta määrättyneen Forssan kokouksessa ja siksi liitto osallistuu juhluvuoden viettoon.

Lausunto E-liikkeen periaateohjelmasta ja kuluttajapoliittisesta tavoiteohjelmasta

Työväen Sivistysliitto TSL ry:n liittotoimikunta on kokouksessaan helmikuun 9 päivänä 1973 käsitellyt liitolle lähetetyn lausuntopyynnön mukaisesti luonnokset E-liikkeen periaateohjelmaksi ja kuluttajapoliittiseksi tavoiteohjelmaksi. Liitto on lähettänyt ohjelmavihkosien myös noin 3 000 opintokerholle sekä piiri- ja opintojärjestöjensä toi-

mikuntien jäsenille (n. 450 henkilöä) kehoittaen kerhoissa ja opintojärjestöjen tilaisuuksissa käsittelemään ohjelmaluonnoksia. Täten TSL KK:n perustamana sivistysjärjestönä on halunnut aktiivisesti osallistua ohjelmista käytävään keskusteluun.

Omana lausuntonaan TSL:n liittotoimikunta ensinnäkin lausuu ilonsa siitä, että luonnos E-liikkeen periaateohjelmaksi sekä siihen liittyväksi ensimmäiseksi tavoiteohjelmaksi on valmistettu. Periaateohjelma antaa mille tahansa järjestölle suuntaa, ryhtiä ja määrätietoisuutta käytännön toimintaan. Näin TSL uskoo tapahtuvan myös E-liikkeessä, joka kilpailuyhteiskunnan kovassa puristuksessa voi menestyä tehtävässään sitä paremmin, mitä selkeämmin sen tie on viitoitettu.

Työväenliikkeen kannalta on tervetullava mielihyvällä sitä periaateohjelman tärkeätä mainintaa, että E-liike on työväenliikettä, osa työväenliikkeen kokonaisuutta. TSL:n piirissä on esitetty ajatuksia, että tämä tulisi sanoa vielä selvemmin tai voimakkaammin. Liittotoimikunnan mielestä sanonnallisia ilmaisuja tärkeämpää on se, että yhteenkuuluvuus muun työväenliikkeen kanssa ohjelmassa määritellyillä tavoilla käytännössä osoitetaan. Ohjelmien periaatteellinen kestävyys hien rakentuu todellisuudessa tekojen eikä sanojen varaan.

Liitossa suoritettujen ohjelman käsittelyn ja tarkastelun perusteella TSL:n liittotoimikunta pitää periaateohjelmaa linjallisesti työväenliikkeen yhteisten periaatteiden mukaisena eikä TSL:n taholta ole, eräitä yksityiskohtia lukuun ottamatta, siihen huomauttamista.

Tarkasteltaessa periaateohjelman sisältöä lähemmin TSL:n omaan toimintapiiriin liittyvästä näkökulmasta TSL:n liittotoimikunta sen sijaan joutuu pitämään ohjelmaluonnosta tarpeettoman kapeasti rajattuna. Ohjelmasta henkii liiallisen tuntuksena eräänlainen myymälä- ja tavarapitoisuus, mikä ei anna oikeata kuvaa E-liikkeen nykyisestään olemuksesta saatikka sitten sen todennäköisistä tulevaisuuden tehtävistä. E-liikehän tarjoaa jo nyt runsaasti sellaisia esineettömiä palveluksia, joiden osuus kuluttajien elämässä tulevaisuudessa tulee yhä voimakkaammaksi. E-liikkeen tulisi voimakkaasti lisätä ponnistuksiaan kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelusten alueella, jossa usein hyvinkin häikäilemättömään voitontavoitteluun tähtäävä liiketoiminta on aivan liikaakin yksinvaltiaan asemassa. Harjoittamalla itse ja osallistumalla muiden samoihin tavoitteisiin pyrkivien työväenjärjestöjen yhteistoimintaan E-liikkeen tulisi antaa vahva panos kuluttajan puolesta myös edellä viitatuilla elämänalueilla. Tätä koskevat maininnat tulisi sisällyttää myös periaateohjelmaan.

E-liikkeen yhteistyösuhteita esittelevässä luvussa TSL:n liittotoimikunta näkee sen puutteen, että siinä tuodaan aiheellisen korostetusti esille poliittisen ja ammatillisen työväenliikkeen osuus, mutta ei mainita millään tavalla niitä muita työväenliikkeen haaroja ja

järjestöjä, joiden kanssa E-liike kuitenkin on ollut ilahduttavan laajassa ja aktiivisessa yhteistyössä. Yksityisten järjestöjen nimien mainitseminen yleisluontoisessa periaateohjelmassa ei tietystikään ole tarpeen, mutta oletamme työväenliikkeen urheilu-, nuoriso-, sivistys- ym. järjestöjen piirissä tunnettavan pettymystä, ellei niistäkin jotain saada mahdolliseksi ohjelmatekstiin.

Kohtaa C »Yhteistyötä ja solidaarisuutta yli rajojen» TSL:n liittotoimikunta pitää muutoin hyvin ilmaistuna, mutta katsoo, että siinä tulisi ilmetä mahdollisimman selkeä kannanotto rotusortoa harjoittavien ja ihmisoikeuksia polkevien maiden tuontiartikkeleiden myyntiin nähden. Liittotoimikunta on hyvin tietoinen siitä, että työväenjärjestöjen julkilausumat afrikkalaisten tuotteiden boikotista eivät ole useinkaan saaneet niiden jäsenten käytännöllistä tukea, mutta tämän voimistamiselta putoaa nykyinenkin pohja pois, ellei myös työväenliikkeen osana toimiva E-liike voi antaa sille tukeaan.

TSL:n liittotoimikunta pitää myös kuluttajapolitiittista tavoiteohjelmaa erittäin tarpeellisenä ja hyödyllisenä. Liittotoimikunta pitää ohjelman rakennetta ja sisältöä hyvänä eikä sillä ole moneenkään yksityiskohtaan huomauttamista.

Periaateohjelmasta antamansa lausunnon mukaisesti liittotoimikunta kuitenkin huomauttaa tietynlaisesta kapea-alaisuudesta. Ohjelman alussa todetaan, että »Kuluttaja kohtaa E-liikkeen asiakkaana myymälässä, asunnon tarvitsijana, vakuutuksenottajana», mutta todellisuudessa E-liikkeen jäsenistö ja muut kuluttajat käyttävät tai tulevat käyttämään myös monia muita E-palveluksia. Viittaamme nimenomaan kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelusten merkityksen jatkuvaan kasvuun. Tällä alueella E-liikkeen tulisi voimakkaasti lisätä palveluksiaan ja vastuutaan niistä.

Tehokas kuluttajapolitiikka edellyttää hyvin suuressa määrin voimakasta ja määrätietoista kuluttajaneuvontaa, valistustyötä ja sekä jäsenistöön että toimi- ja luottamushenkilöihin kohdistuvaa koulutustoimintaa. TSL:n liittotoimikunta katsoo, että E-liikkeen tulisi tätä suoritettaessaan käyttää monien sitä lähellä olevien järjestöjen ja laitosten yhteistoimintapalveluksia. Tämänkaltaisesta yhteistoiminnasta, jota TSL osaltaan on erittäin halukas ja mielestään myös kyvykäs suorittamaan tulisi kuluttajapolitiittisessa tavoiteohjelmassa jotain mainita.

Sivulla 42 olevaa mainintaa »E-liike tukee kuluttajaa suojelevan säädännön aikaansaamista ja parantamista» TSL:n liittotoimikunta pitää liian laimeana. E-liikkeenhän todellisuudessa on vaadittava tällaista toimintaa, kuten se myös TSL:n mielestä on tehnytkin.

Lopuksi TSL:n liittotoimikunta haluaa molempien ohjelmien osalta korostaa niiden velvoittavaa merkitystä. Ohjelmiin ei tule ottaa sellaisia sanontoja ja pyrkimyksiä, joita E-liike ei pyrkisi käytännössä

noudattamaan. Vastaavasti on huomattava, että ohjelmien hyväksymisen jälkeen niiden on oltava kaiken käytännöllisen toiminnan suuntaviittoina. Ohjelmien toteuttamismahdollisuudet eivät tietysti ole vain E-liikkeen tahdon varassa eikä kaikkia tavoitteita voida saavuttaa välittömästi. Tärkeätä on joka tapauksessa välttää selvää ristiriitaisuutta ohjelmien ja niiden toteuttamisen välillä.

Työväen Sivistysliitto TSL ilmaisee mielihyvänsä laadituista ohjelmaluonnoksista ja antaa osaltaan tukensa niiden hyväksymiselle ja senjälkeiselle toteuttamiselle.

Kannanotto Tampereen yliopiston aikuiskasvatuksen laitoksen siirtosuunnitelmasta

Työväen Sivistysliitto TSL ry:n liittotoimikunta on kokouksessaan 12.3.1973 käsitellyt suunnitelmaa Tampereen yliopiston aikuiskasvatuksen laitoksen siirtämisestä yhteiskunnallisesta tiedekunnasta uuteen kasvatustieteelliseen tiedekuntaan ja toteaa kannanottonaan seuraavaa:

Aikuiskoulutuksella pyritään ensisijaisesti kansalaisten sivistykselliseen tasa-arvoon, antamaan kansalaisille tietoja, taitoja ja asenteita, joilla he pystyvät vaikuttamaan yhteiskunnan kehittymiseen.

Sivistyksellisen tasa-arvon tiellä olevat esteet ovat ennen kaikkea yhteiskunnallisia, aikuiskoulutuksen keskeiset ongelmat ja tavoitteet ovat yhteiskunnallisia. Näin ollen aikuiskasvatuksen laitos on säilytettävä nykyisessä asemassaan yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa.

Lausunto kunnallisesta elokuvatoiminnasta

Pydyttynä lausuntona muistiosta kunnallisesta elokuvatoiminnasta ja suunnitelmasta elokuvatarjonnan parantamisen mahdollisuuksia selvittelevää kokeilua varten Työväen Sivistysliitto TSL ry esittää kohteliaimmin seuraavaa:

Työväen Sivistysliitto TSL pitää kunnallisen elokuvatoiminnan nopeaa kehittämistä tärkeänä edellytyksenä tasa-arvoisen ja monipuolisen elokuvakulttuurin luomisessa maahamme. Hyväksyessään muistion pääkohdiltaan kunnallisen elokuvatoiminnan nykytilaa selvittäväksi asiakirjaksi liitto toteaa sen olevan konkreettisten parannusesitysten — mm. suunnitellun kokeiluohjelman — osalta varsin puutteellisen.

Elokuva on työväestön keskuudessa taidemuodoista suosituin. Työväen ja muiden kansalaisjärjestöjen toiminnassa elokuvaharrastuksen vähäisyys on ollut seurausta mahdollisuuksien puuttumisesta, ei niinkään halun. Tästä syystä TSL:n mielestä on välttämätöntä, että kunnallista elokuvatoimintaa kehitettäessä luodaan alusta al-

kaen paranevia edellytyksiä elokuvan käytölle myös järjestöjen toiminnassa. Muistiosta tämä seikka oli unohtunut.

Elokuvatarjonnan monipuolistaminen ja sen ulottaminen alueille, missä kaupallista elokuvatoimintaa ei ole tai missä tämä toiminta ei ole tyydyttävä, ei sinänsä ole riittävä toimenpide. Työväen Sivistysliitto haluaa tässä yhteydessä korostaa kansalaisten kiinnostuksen ja aktiivisuuden herättämistä, johon kokeilusuunnitelmassa ei TSL:n mielestä ole kiinnitetty tarpeeksi huomiota.

Ehdotettuun kahdella paikkakunnalla tapahtuvaan kokeilutoimintaan on syytä alusta lähtien liittää laajemmat selvitykset ko. toiminnan edellytyksistä muuallakin, jolloin TSL:n näkemyksen mukaan on kiinnitettävä huomiota toisaalta toiminnan paikallisiin edellytyksiin ja toisaalta siihen, missä määrin ja missä muodossa paikkakuntalaiset toivovat elokuvatoimintaa.

Kokeilun onnistumisen kannalta on tärkeää, että huolehditaan elokuvaesitysten teknisistä edellytyksistä, kuten elokuvateatterin ja esityskaluston kunnosta sekä projektorin käyttäjien pätevyydestä. Merkittävää on myös se, että kokeilussa käytettävä elokuvavalikoima on riittävän monipuolinen ja ottaa huomioon myös työväenliikkeen tarpeet.

Lopuksi Työväen Sivistysliitto TSL toteaa, että kunnallisen elokuvatoiminnan muodostuminen eläväksi kulttuuritoiminnaksi edellyttää elokuvakerhojen ja kansalaisjärjestöjen elokuvanharrastuksen mukanaoloa jo kokeiluvaiheessa.

Kannanotto aikuisopintojen tutkintotoimiston perustamissuunnitelmasta

Työväen Sivistysliiton liittotoimikunta on kokouksessaan 19.3. 1973 käsitellyt suunnitelmaa aikuisopintojen tutkintotoimiston perustamisesta Helsingin yliopiston Kansansivistystoimikunnan yhteyteen ja toteaa kannanottonaan seuraavaa:

Aikuisopintojen tutkinto-ongelmia selvittää parhaillaan Aikuiskoulutuskomitea. Työnsä komitea saa valmiiksi kuluvan vuoden loppuun mennessä.

Tähän viitaten Työväen Sivistysliitto TSL ry katsoo, että aikuisopintojen tutkintojärjestelmä on välttämättä ratkaistava kokonaisvaltaisesti aikuiskoulutuskomitean selvitettyä asian. Näin ollen tässä vaiheessa ei voida tehdä erillisratkaisua ja perustaa Helsingin yliopiston Kansansivistystoimikunnan yhteyteen toimistoa hoitamaan yliopistotasoisia aikuisopintotutkintoja. Aikuiskoulutuskomitean selvityksen valmistumiseen asti voidaan aikuisopintojen tutkintotoiminta ratkaista tilapäisjärjestelyin.

Lausunto opintotukijärjestelmän kehittämisestä laaditusta mietinnöstä

Työväen Sivistysliitto TSL pitää koulutuspolitiikan perustavoitteena kaikille taattavia tasa-arvoisia opiskelumahdollisuuksia. Tämän tavoitteen saavuttaminen edellyttää sellaisten opintososiaalisten uudistusten toteuttamista, jotka pystyvät poistamaan yhteiskunnassa vallitsevat sosiaaliset, taloudelliset ja alueelliset esteet tasa-arvoisten koulutusmahdollisuuksien tieltä.

Kuten Valtion opintotukikeskuksen johtokunta toteaa, varsinkaan taloudelliset esteet eivät ole poistuneet, vaan vanhempien sosiaalisella ja taloudellisella asemalla on selvä yhteys siihen, minkä koulutusmuodon perheeseen kuuluva lapsi valitsee.

TSL korostaa sitä, että opintotukijärjestelmän on oltava luonteeltaan sellainen, etteivät koulutievalinnat ole opintotuesta riippuvaisia. Toisen koulutusasteen ammatillisella ja lukiolinjalla opintotuen opintorahaosuuksien tulee siis olla molemmissa koulutusmuodoissa samansuuruiset.

Työväen Sivistysliitto TSL kannattaa sitä, että opintorahan lisäämisen pääpaino asetetaan aluksi alemmanasteista ammatillista koulutusta sekä lukiota koskevaksi ja että opintolainajärjestelmä säilytetään toistaiseksi korkeamman asteen opintotukimuotona.

Nykyisen opintotuen ehtoja tulee väljentää siten, että nostetaan ylätulorajoja, että kodin ulkopuolella asuva saa kaiken opintotuen iästä riippumatta, että opiskelumenestys ei vaikuta opintotuen saamiseen. Viimeksi mainittu seikka on oikeudenmukainen varsinkin perheellisille opiskelijoille.

TSL esittää, että opintorahamuotoisen opintotuen lisäämisestä koituvat menot katetaan suurtuloisten veroprogression tiukentamisella sekä pääomaverotuksen lisäämisellä.

Komitean mietintö sivuuttaa liian kevyesti aikuiskoulutuksen opintotuen. Huolimatta siitä, että parhaillaan istuvan aikuiskoulutuskomitean eräänä tehtävänä on aikuiskoulutuksen rahoituksen tutkiminen, olisi TSL:n mielestä varsinkin iltaopiskelijat ja yhteiskunnallisten järjestöjen lyhytkurssikoulutus saatava opintotuen piiriin. Nämä opiskelumuodot eivät ole suinkaan mitään vapaa-ajan harrasteita, minkä kuvan mietinnöstä helposti saa, vaan saattavat vaatia suuriakin taloudellisia uhrauksia.

Toisaalta TSL on sitä mieltä, että nykyiseen opintotukijärjestelmään ei tule tehdä kokonaisvaltaisia muutoksia, ennen kuin lähes olematon aikuisopiskelun opintotuki on järjestetty.

Päätaavoitteeksi tulee ottaa se, että koulutus on ilmaista ja opiskelu palkallista työtä.

Lausunto kielitaidon laajentamiskomitean mietinnöstä

Työväen Sivistysliitto TSL ry yhtyy komitean käsitykseen suomalaisten kielitaidon laajentamistarpeesta. Pääosin komitean esittämät toimenpiteet ovat riittäviä.

TSL toteaa mielihyvällä vapaan sivistystyön saaman huomion komitean käsitellessä venäjän ja muiden meillä harvinaisina luettujen kielten nykyistä opetustilannetta maassamme.

TSL kiinnittää komitean tavoin huomiota siihen, ettei kielitaidon tulevaa tarvetta ole selvitetty muutoin kuin liike-elämän osalta. Järjestöissä kasvaa kielitaidon tarve kansainvälisten yhteyksien lisääntymisen ja kiinteytymisen myötä. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää venäjän, ranskan, espanjan sekä varsin pian myös kiinan kielen opettamiseen.

Edistämistoimia käsitellessään komitea toteaa tarpeellisiksi kielten opettajien kohdalla riittävän joustavat säännökset, jotta he voisivat antaa opetusta eri laitoksissa. Tällöin ei kuitenkaan ole otettu huomioon sitä, että perus- ja nuorisoasteen koulujen ollessa kokonaan kunnan hallussa kunta voisi hyvin helposti järjestää opetusvelvollisuudet niin joustaviksi, että vapaa sivistystyö voisi käyttää samoja kunnan opettajia kuin perus- ja nuorisoasteen koulutkin. Tällaisella järjestelyllä jo verraten pienet kunnat voisivat saada oman opettajan, koska opetustuntimäärä nousisi riittävän suureksi. Sama koskee luonnollisesti kuntien yhteisten kiertävien lehtoreiden opetusvelvollisuuden määräämistä.

Komitea on aivan oikein todennut, että yhteiskunnan on voimakkaasti tuettava harvinaisina luettujen kielten oppimateriaalia. Tämä koskee perus- ja nuorisoasteen koulutusta sekä erityisesti aikuisopiskelua. Aikuisopetukseen soveltuu vain harvoin perus- tai nuorisoasteen kouluissa käytettävä opintoaineisto.

Kirjeopetuskomitean tekemät ja TSL:n kannattamat esitykset kirjeopetuslainsäädännöstä merkitsivät toteutettuina myös kielikursien valmistus- ja opiskelukustannusten korvaamista ainakin pääosin valtion varoista.

TSL:n mielestä komitea ei ole kiinnittänyt riittävää huomiota vapaan sivistystyön suomiin mahdollisuuksiin esittäessään ehdotuksia meillä harvinaisina luettavien kielten opetuksen tehostamisesta.

Varsin hyvät mahdollisuudet meillä harvinaisina luettujen kielten opiskeluun opintokerhoissa antaisi Valtion kansansivistyslautakunnan esittämän opintokeskuslain toteuttaminen. Tällöin tehokas ja kustannuksiltaan kuitenkin halpa pienryhmäopiskelu olisi todella tehokkaasti käytettävissä. Opintokeskuslaki mahdollistaisi nykyistä runsaammin AV-välineiden ja -aineiston käytön opintokerhojen kieltenopiskelussa.

Julkilausuma Chilen sotilasvallankaappauksesta

Työväen Sivistysliitto TSL ry:n liittotoimikunta tuomitsee jyrkästi Chilen armeijan ja sitä tukevien kansallisten ja kansainvälisten oikeistovimien häikäilemättömän sotilaskaappauksen.

Presidentti Salvador Allenden hallitus oli toteuttamassa merkittävää, kansan etujen mukaista taloudellista ja sivistyksellistä uudistuspolitiikkaa laillisuuden ja demokratian keinoin. Chilen kaappaus osoittaa, että porvaristo ei kunnioita näitä keinoja, jos ne ovat ristiriidassa sen omien etujen kanssa. On tyrmistyttävää, että Suomen oikeistopiireissä kaappaus on saanut ymmärtämystä osakseen.

Taistelu edistyksen puolesta jatkuu. TSL:n liittotoimikunta kehottaa kaikkia suomalaisia osallistumaan Chilen kansan tukemiseen.

Lausunto pohjoismaisen kieli- ja tiedotuskeskuksen perustamissuunnitelmasta

Pyydettyä lausuntona Pohjoismaiden Neuvoston jäsenehdotuksesta A 384/k Pohjoismaisen kieli- ja tiedotuskeskuksen perustamisesta Helsinkiin Työväen Sivistysliitto TSL ry esittää kunnioittaen seuraavaa.

Työväen Sivistysliitto katsoo ehdotuksen perusteluissa mainittujen pohjoismaisten kielten opiskelukysynnän sekä oheislukemisto- ja audiovisuaalisen aineksen kysynnän kasvun aikaisempaa suuremman huomion arvoisiksi asioiksi. TSL:n mielestä mainittujen tarpeiden tyydyttämiseksi kaikkia väestöpiirejä ja Suomen kaikkia osia tyydyttävästi on kuitenkin löydettävissä parempia vaihtoehtoja kuin pohjoismaisen kieli- ja tiedotuskeskuksen perustaminen Helsinkiin.

Tiedotustoiminta

Ehdotuksen lisäyksessä esitetään tiedotustoiminnan sisällöksi mainitun kieli- ja tiedotuskeskuksen toimesta tapahtuva tiedottaminen opiskelumahdollisuuksista, opintomatkoista ja harjoittelupaikoista sekä stipendeistä. TSL:n näkemyksen mukaan suurin osa näistä tehtävistä kuuluu ammatinvalinnanohjauksen sekä eri koulumuotojen tehtäviin. Tällä hetkellä ne mainittuja tehtäviä hoitavatkin, joskin tämän tiedonvälityksen laajentamista ja tehostamista olisi toivottava.

Yleisen informaation välittäminen kuuluu TSL:n näkemyksen mukaan maiden hallituksille. Näin on tähänkin asti ollut ja näin asia on ehdotuksen liitteissä mainittujen tiedotuskeskustenkin kohdalla.

Opetusaineiston tarjonta

Työväen Sivistysliitto kiinnittää huomiota Suomessa käynnissä olevaan opetusaineiston tarjonnan laajaan uudelleenjärjestelyyn,

jonka tuloksena todennäköisesti muodostetaan kunnallisia av-keskuk-
sia palveleva ja muuta av-tarvetta tyydyttävä valtion laitos.

Kirjastotoiminta

Erityisesti kirjastopalvelusten kohdalla on kiinnitettävä huomiota siihen, että ehdotuksen lisäyksen mukaan kirjasto tulisi palvelemaan ainoastaan pääkaupunkiseutua, joka sekä tieteellisen että muun kirjastopalvelutoiminnan kohdalla on huomattavasti paremmassa asemassa kuin suurin osa muuta Suomea. Kaukolainaustoiminta on luonnollisesti eräs mahdollisuus järjestää tarvittavaa palvelua, mutta se voidaan tehokkaasti hoitaa myös keskittämällä toiminta maakunta-kirjastoihin.

Kielikurssit

Ruotsin kielen opiskelun tarve kaikkialla maassa ja kaikkien väestöryhmien keskuudessa on kasvanut. Työväen Sivistysliiton laajan kurssikoulutuskokemuksen perusteella voidaan sanoa, että kurssitoimintaa ei voida keskittää yhteen paikkaan, eivätkä ehdotuksen lisäyksessä luonnostellut tilat anna siihen mahdollisuuksia. Lisäksi opettajakysymys on täysin ratkaisematta. TSL katsoo, että aikuis-koulutuksen hoito on jätettävä lähinnä opintokeskusten ja kansalais- ja työväenopistojen tehtäväksi. Kielikoulutuksen opettajatarpeen hoitamiseksi on olemassa halvempia ja käytännöllisempiä ratkaisuja kuin mitä ehdotuksen lisäyksessä on esitetty. Esimerkiksi matkalehtoreiden työn järjestäminen, jos tällaisia virkoja perustetaan, tulee TSL:n näkemyksen mukaan jättää kunnallisten aikuis-koulutuselinten ja opintokeskusten toteutettavaksi.

Edellä olevaan viitaten Työväen Sivistysliitto TSL ry yhtyy Pohjoismaiden Neuvoston jäsenehdotuksessa A 384/k esitettyyn toivomukseen ruotsin ja muiden pohjoismaisten kielten opetustarpeen selvittämisestä katsoen kuitenkin, että esitettyjen perusteluiden pohjalta ei ole syytä perustaa pohjoismaista kieli- ja tiedotuskeskusta Helsinkiin.

Lausunto Valtion kamerataidetoimikunnan valokuvapoliittisesta muistioista

Pyydettyinä lausuntona Valtion kamerataidetoimikunnan valokuvapoliittisesta muistiosta Työväen Sivistysliitto TSL ry esittää kunnioittaen seuraavaa.

Työväen Sivistysliitto yhtyy muistiossa esitettyyn näkemykseen tavoiteohjelman tarpeellisuudesta. TSL katsoo, että samanaikaisesti kun suoritetaan muistiossa mainittuja lukuisia selvityksiä, on no-

peasti ryhdyttävä toimiin hävittämisen alaisena olevan aineiston tallentamiseksi. Tällöin ei pidä tyytyä ainoastaan yksityisten hallussa olevan vanhemman aineiston tallentamiseen vaan on kiinnitettävä huomiota myös siihen, että lukuisten järjestöjen ja yhteisöjen sekä myös sanomalehtien arkistoissa olevaa materiaalia uhkaa hävittäminen.

Muistiossa esitetty näkemys valokuvaharrastuksen merkityksestä on Työväen Sivistysliiton mielestä oikea. Valokuvakulttuurin edellytysten parantamisesta puhuttaessa on TSL:n mielestä kiinnitettävä huomiota paitsi harrastustoiminnan monipuolistamiseen ja lisäämiseen myös harrastustoiminnan syventämiseen.

Erittäin valitettavana Työväen Sivistysliitto pitää sitä, että järjestömuotoinen sivistystyö ei ole mukana, kun muistiossa käsitellään mahdollisuuksia tukea ja lisätä harrastustoimintaa eri järjestöissä. Samoin on unohdettu vapaan sivistystyön mahdollisuudet antaa amatööriohjaajien koulutusta.

Valokuvauksen harrastustoiminnan kehittämiseksi ja syventämiseksi antaisi lisämahdollisuuksia valokuvan opetuksen sisällyttäminen kuvaamataidon opetusohjelmiin sekä peruskoulussa että muussa koulutuksessa. Samoin tulisi varsinkin korkeamman asteen koulutuksen kohdalla TSL:n mielestä ottaa huomioon jatko- ja täydennyskoulutuksen antaminen sekä oheiskoulutusmahdollisuudet.

Kamerataidetoimikunta on muistiossaan esittänyt toimikunnan ja-koja elokuvatoimikunnaksi ja valokuvatoimikunnaksi. Työväen Sivistysliiton mielestä toimikunnan työ tulisi järjestää siten, että valokuvan ja elokuvan riittävä asiantuntemus ja kummankin alan oma-leimaisuus tulevat riittävästi huomioonotetuiksi, tapahtukoon tämä sitten joko järjestämällä toimikunnan sisäinen työnjako tai jakamalla toimikunta, johon ajanmittaan on pyrittävä.

Lausunto Kirjallisuuden tukitoimikunnan mietinnöstä

Pyydettyinä lausuntona Kirjallisuuden tukitoimikunnan mietinnöstä Työväen Sivistysliitto TSL ry esittää kunnioittaen seuraavaa:

Ajankohtaisia sekä päteviä tutkimuksia ja selvityksiä maamme kirjallisuuden julkaisemisesta ja levittämisestä ei ole ollut. Tästä syystä on kirjallisuudelle annettu taloudellinen tuki jäänyt pakostakin osittain sattumanvaraiseksi. Työväen Sivistysliitto TSL ry katsoo Kirjallisuuden tukitoimikunnan mietinnön olevan siksi erittäin tervetullut selvitys kirjallisuutemme tilasta. TSL pitää tukitoimikunnan esittämiä toimenpide-ehdotuksia pääpiirteittäin oikeaan osuneina.

Työväen Sivistysliitto TSL ry yhtyy tukitoimikunnan näkemykseen valtion kirjallisuustuen uudelleenjärjestelyn tarpeellisuudesta ja pitää mietinnön esityksiä valtion taiteilija-apurahajärjestelmän uudistamisesta kiireellisesti ratkaistavina kysymyksinä. Nykyiseen tilan-

teeseen toisi liiton mielestä parannusta jo jaettavien apurahojen painopisteen siirtäminen yksivuotisista kolmi- tai viisivuotisiin apurahoihin.

Kun kirjallisuuden tarjonnan nykyinen kehityssuunta on omiaan lisäämään alueellista eriarvoisuutta, tukitoimikunnan ehdotus valikoivasta kirjasto-ostotuesta ja maakuntakirjastojen valtionavun lisäämisestä on paikallaan. Jotta tällä valikoivalla kirjasto-ostotuella olisi toivottava merkitys, tulisi tiedottamisen olla tehokasta. Valintoja suorittavan kirjallisuusneuvoston tulee olla yhteiskunnallisilta näkemyksiltään ja myös ammatillisesti riittävän laajapohjainen ja riittävän edustava.

Toimikunnan esittämät kustannustoiminnan tukiehdotukset teoskohtaisesta kustannustuesta ja käännöstukijärjestelyistä ovat Työväen Sivistysliitto TSL ry:n näkemyksen mukaan tarpeellisia ainakin valtiollisen kustannustoiminnan laajentamiseen saakka.

TSL haluaa lopuksi korostaa, että liitto pitää valtiollisen kustannustoiminnan tärkeimpänä tehtävänä oppikirjojen tuotantoa tukitoimikunnan hahmottelemissa puitteissa ja vasta sen jälkeen pienilevikkeen kirjallisuuden julkaisemista.

Lausunto Eurocult -72 ehdotuksista

Pyydettyä lausuntona Euroopan kulttuuripolitiikkaa käsitelleen Helsingin konferenssin (Eurocult) suosituksesta nro 15 esittää Työväen Sivistysliitto TSL ry kunnioittaen seuraavaa.

Ottaen huomioon yhteisten tutkimusten kohteiksi esitettyjen ongelma-alueiden määrän olisi kansainväliselläkin tasolla Työväen Sivistysliiton mielestä keskityttävä kerrallaan rajoitettuun tutkimuskohteiden määrään. Eräs TSL:n näkemyksen mukaan tärkeä ja keskeinen ongelmakenttä tulee ensi vuonna saamaan valaistusta monelta taholta, kun X Yleinen Kansansivistyskokous tulee keskittymään aiheeseen Valtio, kunnat ja vapaa sivistystyö.

Vapaan sivistystyön ja yhteiskunnan pitäisi yhdessä selvittää kaksi tutkimuskohteiden luettelossa mainittua ongelma-aluetta, nimittäin kysymykset kulttuurilainsäädännöstä ja kulttuurin rahoituksesta. Nämä ovat kulttuuritoiminnan kehittämisen kannalta keskeisiä kysymyksiä, joiden selvittäminen antaisi yhteiskunnalle ja kulttuuri-työtä tekeville järjestöille ja yhteisöille sekä yksityisille henkilöille selvän kuvan nykytilanteesta, vallitsevista tarpeista ja yhdessä sovitusta tavoitesuunnista.

Pohjoismaiset työväen sivistysliitot tulevat kuluvana syksynä järjestämään kulttuurikonferenssin, jossa tullaan käsittelemään kulttuurialan lainsäädäntöä Pohjoismaissa ja mahdollisuuksia pyrkiä yhdenmukaiseen alan lainsäädäntöön. Edellä mainittujen kysymysten lisäksi Työväen Sivistysliitto on kiinnostunut kasvatuksen kulttuurisisältöä koskevan ongelmakentän selvittämisestä.

Esitetyssä tutkimuskohteiden luettelossa on Työväen Sivistysliiton näkemyksen mukaan tärkein kulttuuritarpeiden ja -pyrkimysten selvittäminen. Laaja-alaisen selvityksen jälkeen voitaisiin ryhtyä perusteluihin ja laajoihin toimiin havaittujen kulttuuritarpeiden tyydyttämiseksi ja ihmisten auttamiseksi heidän pyrkimystensä toteuttamisessa. Tällaisten selvitysten tekeminen on Työväen Sivistysliiton tavoitteena, toistaiseksi siihen ei vain ole saatu varoja.

Sen lisäksi, että Työväen Sivistysliitto osallistuu yhteispohjoismaisten projektien toteuttamiseen ja X Yleisen Kansansivistyskokouksen järjestelyihin, jotka sivuavat edellä mainittuja kahta tutkimuskohde-ehdotusta, TSL on valmis osallistumaan kulttuuritarpeita ja -pyrkimyksiä selvittävän tutkimuksen tekoon omalta osaltaan.

XXVII Liiton talous

Liiton talouden kehitykselle antoi vuonna 1973 leimansa toiminnan jatkuva, nopea kasvuvauhti.

Tulostaseen loppusumma on 2 671 459,38 markkaa. Lisäystä on edelliseen vuoteen verrattuna 47,2 %.

Huolimatta yleisestä kustannustason noususta ja toiminnan laajentumisesta johtuneista kasvaneista kustannuksista liiton taloudellinen asema on pystytty tasapainottamaan liiton omien tulojen suotuisalla kehityksellä.

Tilipäätös osoittaa ylijäämää 2 145,14 markkaa.

Liitto on saanut valtionapua 905 000 markkaa, josta ruotsinkielisen sihteeristön osuus on 44 500 markkaa.

Oppilasavustukset Geneve-koululle ja Manchester-kurssille ovat 41 700 markkaa.

Opintokerhot ovat saaneet valtionapua 405 807 markkaa. Valtion avustusten osuus liiton tuloista on 39,9 %. Valtionavustusten osuus on vuonna 1973 kuusi prosenttiyksikköä pienempi kuin edellisellä vuonna. Jäsenmaksujen osuus tuloista on 19,8 % ja liiton omat tulot 40,3 %.

TSL:n kurssikeskuksen ensimmäisen rakennusvaiheen lopulliset kustannukset ovat kalustohankintoineen 373 800 markkaa.

Folke Bernadotte Muistosäätiön liitolle myöntämä 5 500 markan avustus on käytetty kansainväliseen toimintaan.

Helsingissä maaliskuun 25 päivänä 1974

Työväen Sivistysliitto TSL r.y.

Liittotoimikunta

Sakari Kiuru puheenjohtaja

*Pekka Heinonen Pertti Hynynen Aimo Kairamo Meeri Kalavainen
Eugen Kaukolampi Leena Koljonen Outi Nurmi Veikko Oittinen
Jussi Pikkusaari Arvo Salo Matti Suhonen Risto Talonen*

Työväen Sivistysliiton TSL:n ry:n tilinpäätös 31.12.1973

Omaisuuksatase

Vastaavaa:

I Varsinainen omaisuus

A. Rahoitusomaisuus

1. Rahat ja pankkisaamiset	19 479,54	
2. Tilisaamiset	17 531,80	
3. Siirtosaamiset	13 302,00	

B. Vaihto-omaisuus	37 191,53	
--------------------------	-----------	--

C. Käyttöomaisuus

a. Aineellinen

1. Tontti Leppäva-

rassa	70 000,00	
Poisto	69 990,00	10,00

2. TSL:n kurssikeskus

rakennukset	332 709,79	
kalusto	41 093,91	
poisto kalustosta		
30 %	12 328,00	28 765,91
		361 475,70

3. Kalusto

Lisäys v. 1973 ...

21 054,00

21 055,00

Poisto

21 054,00

1,00

4. Kirjasto

Lisäys v. 1973 ...

23,00

24,00

Poisto

23,00

1,00

b. Aineeton

1. Asunto Oy Minna Canthink. 62 osakkeet ...

2. Arvopaperit

mk 590 745,00

Vastattavaa:

I Vieras pääoma

A. Lyhytaikainen

1. Tilivelat

B. Pitkäaikainen

II Siirtyvät erät

III Oma pääoma 1.1.1973

Tilikauden ylijäämä

mk 590 745,00

Tulostase

Kulut:

Varsinaiset kulut

Palkat, palkkiot ja eläkkeet	899 940,26	
Sisältyy toimintakuluihin	543 738,02	356 202,24
Sosiaalikulut		108 295,86
Vuokrat		69 369,00
Poistot		103 395,11
Korkokulut		25 269,00
Muut varsinaiset kulut	1 600 976,03	
Opintokerhojen valtionavustukset	405 807,00	
Tilikauden ylijäämä	2 145,14	

mk 2 671 459,38

Tuotot:

Varsinaiset tuotot

Kirjojen ja levyjen välitys	13 152,93
Korkotuotot	12 656,48
Jäsenmaksut	448 621,70

Ylimääräiset tuotot

Lahjoitukset	214 035,80
Vuokratuotot	1 784,70

Valtionavustukset

Liiton valtionavustukset	905 000,00
Opintokerhojen valtionavustukset	405 807,00
Kansainvälisten kurssien oppilasavustukset	41 700,00
Muut tulot	628 700,77

mk 2 671 459,38

Tilintarkastuskertomus

Työväen Sivistysliitto TSL ry:n vuoden 1973 edustajakokouksen valitsemina varsinaisina tilintarkastajina olemme suorittaneet mainitun yhdistyksen vuoden 1973 tilien ja hallinnon tarkastuksen. Olemme suorittaneet useampia osatarkastuksia sekä varsinaisen vuositar-
kastuksen, joiden perusteella esitämme liittotoimikunnalle edelleen edustajakokoukselle esitettäväksi seuraavaa:

1. Tilinavaus on yhdenmukainen edellisen vuoden vahvistetun tilinpäätöksen kanssa.
2. Kirjanpitoviennit perustuvat hyväksyttäviin tositteisiin, jotka olemme yhdessä valvontatilintarkastajaksi valitun M. Saimasen kanssa tarkastaneet. Tositteet ovat tileille oikein kirjatut. Mielestämme kirjanpitoa on hoidettu huolellisesti ja yhdistyksen toimintaan sopivalla tavalla ja se antaa tarpeelliset ja oikeat tiedot liiton taloudesta. Ruotsinkielisellä sihteeristöllä on liittotoimikunnan hyväksymän ohjesäännön mukaan omat tilintarkastajansa.
3. Pankkitilien saldot olivat yhdenmukaiset pankkien vastakirjojen tai muiden ilmoitusten kanssa. Käteiskassa, johon sisältyvät myös Väinö Voionmaan Säätiön käteisvarat, vastasi kirjanpidon saldoa tarkastushetkellä.
4. Arvopaperit olivat kirjanpidon mukaiset ja tallella.
5. Tilinpäätös osoittaa 2 145,14 markan suuruista ylijäämää vuodelta 1973. Omaisuustaseen loppusumma on 590 745,00 markkaa ja tulostaseen 2 671 459,38 markkaa.
6. Tarpeelliset vakuutukset ovat voimassa.
7. Tutustuimme kertomuskauden ajalta hallintoelinten pöytäkirjoihin.
8. Olemme saaneet käyttöömmme haluamamme tiedot ja asiakirjat. Tarkastuksen johdosta saamamme käsityksen mukaan Työväen Sivistysliitto TSL ry:n tilejä ja hallintoa on asiakirjojen ja muiden tietojen perusteella hoidettu vuonna 1973 kirjanpitolain ja hyvän kirjanpitotavan sekä järjestön sääntöjen, kokousten päätösten ja tar-
koitusperien mukaan.

Edellä olevaan viitaten ehdotamme,

- että tilinpäätös vahvistetaan ja
- että vastuuvollisille myönnetään vastuuvapaus tilivuodelta 1973

Helsingissä 11 päivänä maaliskuuta 1974

Kalevi Koskivirta

HTM

Yhdistyksen varsinaiset tilintarkastajat

Paavo Friman